

**POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ
REPUBLIKY V PRAZE**

Fakulta bezpečnostně právní
Katedra trestního práva

Nezletilý, mladistvý a soudnictví ve věcech mládeže

Bakalářská práce

Minor, juveniles and juvenile justice

Bachelor's Thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Petra Zelenková

AUTOR PRÁCE

Vanda Adámková

TIŠICE

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Tišicích dne 07.03.2024

Vanda Adámková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Petře Zelenkové a konzultantce JUDr. Lucii Budayové Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěly k dokončení této bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce je věnována tématu Soudnictví ve věcech mládeže. Hlavním cílem práce je komplexní nastínění pohledu na postup orgánů činných v trestním řízení a možné sankcionování mladistvých za jejich protiprávní činy. V práci je nejprve popsán historický vývoj, na který navazují vybrané základní pojmy. Popsány jsou i orgány činné v trestním řízení. Podrobně je popsáno trestní řízení s nezletilými a mladistvými, včetně sankcí či zániku trestnosti u nezletilých a mladistvých. Práce obsahuje i rozbor Polské právní úpravy a průzkum v České republice a v sousedním Polsku a také jsou vysvětleny některé rozdíly v trestně-právních úpravách v Polsku a České republice. V závěru práce jsou uvedeny názory autorky de lege ferenda.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dítě, mladistvý, provinění, ochranná opatření, výchovná opatření, trestní opatření, zákon.

ANNOTATION

The bachelor thesis is dedicated to the topic of Juvenile Justice. The main aim of the thesis is to provide a comprehensive view of the procedure of law enforcement authorities and possible sanctioning of juveniles for their unlawful acts. The thesis first describes the historical development, followed by selected basic concepts. The law enforcement agencies are also described. Criminal proceedings with minors are described in detail, including the sanctions or extinction of criminality for minors. The work also includes an analysis of Polish legislation and research in the Czech Republic and in neighbouring Poland, and some differences in criminal law in Poland and the Czech Republic are explained. The thesis concludes with the author's views *de lege ferenda*.

KEYWORDS

Child, juvenile, offense, protective measures, educational measures, criminal measures, law.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 KRÁTKÝ POHLED NA HISTORICKÝ VÝVOJ.....	11
2 VYBRANÉ ZÁKLADNÍ POJMY	13
3 ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	17
3.1 Policejní orgán	18
3.2 Státní zástupce	19
3.3 Soud pro mládež	20
4 TRESTNÍ ŘÍZENÍ	21
4.1 Postup dle § 158 odst. 1 trestního řádu	23
4.2 Zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu	23
4.3 Prověřování v trestním řízení	24
4.4 Vyšetřování	25
4.5 Zahájení řízení dle § 90 ZSM	25
4.6 Jednání u soudu.....	26
4.7 Usnesení o odložení nebo jiní vyřízení věci dle § 159a trestního řádu	27
4.8 Opatření dle § 93 ZSM	28
4.9 Mladistvá osoba, proti které se řízení vede	29
4.10 Zadržení	30
4.11 Zahájení trestního stíhání.....	31
4.12 Vazba mladistvého	32
4.13 Specifikum vzniku nutné obhajoby	33
4.14 Spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí a probační a mediační službou	34
4.15 Mlčenlivost	38
4.16 Výjimka ze zásady veřejnosti u hlavního líčení	39
4.17 Způsoby dokazování u mladistvých	39
5 SANKCE UKLADANÉ MLADISTVÝM.....	43
5.1 Výchovná opatření	44
5.1.1 Dohled probačního úředníka	45
5.1.2 Probační program	46
5.1.3 Výchovné povinnosti	47
5.1.4 Výchovná omezení.....	48

5.1.5 Napomenutí s výstrahou	49
5.2 Ochranná opatření	50
5.2.1 Ochranné léčení	50
5.2.2 Zabezpečovací detence	51
5.2.3 Zabrání věci	52
5.2.4 Zabrání části majetku	54
5.2.5 Ochranná výchova	54
5.3 Trestní opatření	55
5.3.1 Obecně prospěšné práce	57
5.3.2 Peněžitě opatření, peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu ...	58
5.3.3 Propadnutí věci	59
5.3.4 Zákaz činnosti	60
5.3.5 Zákaz držení a chovu zvířat	60
5.3.6 Vyhoštění	61
5.3.7 Domácí vězení	61
5.3.8 Zákaz vstupu	62
5.3.9 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem	62
5.3.10 Odnětí svobody nepodmíněně	63
6 ZÁNÍK TRESTNOSTI	64
6.1 Účinná lítost	65
6.2 Promlčení trestního stíhání	66
7 PRÁVNÍ SYSTÉM POLSKA	67
7.1. Kodeks Karny – Trestní zákoník	68
7.2. Průzkum v Polsku a České republice	69
7.3. Komparace právních úprav v Polsku a České republice	71
8 DE LEGE FERENDA	72
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
SEZNAM TABULEK	79

ÚVOD

V současné společnosti s ohledem na celospolečenské změny a aktuální světovou situaci, je kladen stále větší důraz na bezpečnost státu a jeho obyvatel. Jedním z důležitých zájmů v oblasti bezpečnosti státu a jeho obyvatel je zajištění vnitřní bezpečnosti. V rámci zajištění vnitřní bezpečnosti státu, je jednou z priorit prevence, vyšetřování a sankcionování protiprávního jednání. Vlivem ekonomické, sociální, politické i enviromentální situace vzrůstá ve společnosti agresivita lidí, kterou můžeme popsat jako *vlastnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresí*.¹ Agresivitu jedinec používá k dosažení svých cílů, přičemž jako jeden z prostředků k dosažení těchto cílů je páchaní trestné činnosti. Současným negativním trendem v oblasti protiprávního jednání je snižování věku pachatele. Bezpečnostním složkou státu, která se mimo jiné zabývá protiprávním jednáním nezletilých a mladistvých pachatelů je Policie České republiky.

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož hlavním úkolem a předností je sloužit veřejnosti a ctít heslo „Pomáhat a chránit“. Policie ČR se zabývá prevencí, přestupky ale i trestnými činy, které mohou být páchany i velmi mladými lidmi, což je závažným problémem napříč celou společností. Tato problematika si vyžaduje organizovaný a metodický přístup policejních orgánů, justice, ale také odborníků či znalců z jiných oborů, kteří pracují s delikventní mládeží. Bohužel trendem dnešní doby je vzrůstající agrese a stoupající křivka spáchaných trestných činů mládeží nebo osobami mladšími 15 let.

Z uvedených důvodu jsem se rozhodla svoji bakalářskou práci věnovat právě této problematice. Děti jsou naše budoucnost a jediné včasná a adekvátní reakce na jejich jednání hned v počátku „kriminální kariery“, může zamezit nenapravitelným následkům na jejich vývoji a tím i na vývoji celé naší společnosti.

Jako příslušnice Policie České republiky jsem byla zařazena na obvodním oddělení policie a často jsem postrádala ze strany nadřízených funkcionářů odpovědnější přístup k této problematice, zejména ve vztahu k policistům na nejnižších výkonných člancích, jako jsou obvodní oddělení.

¹ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, str. 10.

Policisté na těchto článcích se velmi často setkávají s protiprávním jednáním mládeže. Ze strany Policie ČR nedochází k řádnému a dostatečnému proškolení řadových policistů ohledně problematiky mládeže. Policisté potom, vzhledem ke specifitě tohoto odvětví trestního práva, mají s aplikací právních norem problémy, což může vést i k závažným pochybením.

Název a téma mé bakalářské práce je Soudnictví ve věcech mládeže – nezletilý a mladistvý. Bakalářská práce je čistě teoretickou prací, bez empirického průzkumu.

Hlavním cílem bakalářské práce je komplexně představit postup orgánů činných v trestním řízení a možné sankcionování mladistvých za jejich protiprávní činy. Dílčím cílem práce je představení polského právního systému a na základě zjištěných informací komparace, deskripce a analýza práce s mládeží v rámci trestního řízení v České republice se sousední zemí Polskem.

Práce je členěna na úvod, 8 kapitol a závěr.

První kapitola je věnována krátkému historickému vývoji trestního práva ohledně mladistvých na našem území.

Ve druhé kapitole jsou uvedeny vybrané základní pojmy z oblasti soudnictví ve věcech mládeže.

Třetí kapitola obsahuje popis orgánů činných v trestním řízení.

Čtvrtá kapitola je nejrozsáhlejší a zabývá se trestním řízením s nezletilými a mladistvými.

Následující pátá kapitola popisuje a zároveň vysvětluje jednotlivé sankce ukládané mladistvým.

Šestá kapitola je věnována zániku trestnosti u nezletilých a mladistvých.

V sedmé kapitole je popsán rozbor polské právní úpravy a průzkum v České republice a v sousedním Polsku a také komparace obou právních systémů, kde jsou vysvětleny některé rozdíly v právních úpravách.

V poslední kapitole se pokusím formulovat některá doporučení ve smyslu de lege ferenda.

K dosažení cíle práce jsem využila odbornou literaturu, příslušné veřejně dostupné legislativní zdroje, i vlastní zkušenosti z praxe. Použitou odbornou literaturu a příslušnou legislativu jsem v práci řádně citovala a uvedla v seznamu použitých zdrojů dle aktuální citační normy.

Přínos práce spatřuji v podrobném popsání aktuálního systému a postupu orgánů činných v trestním řízení a možné sankcionování mladistvých za jejich protiprávní činy a představení komparaci české a polské trestně-právní úpravy.

1 KRÁTKÝ POHLED NA HISTORICKÝ VÝVOJ

Delikvence pachatelů bez ohledu na věk sahá až do dávných dob. Podle Práv městských království českého a markrabství moravského stvrzených císařem Rudolfem II. V roce 1579 a uzákoněných v roce 1610, byly uplatňovány tresty nařízené a tresty podle uvážení soudců. Mezi tresty patřily třeba pokuty, zabavení majetku, ale i trest smrti (za ty nejzávažnější činy jako například za vraždu, zabití).

V tehdejší době bylo přihlíženo k věku v průběhu výslechů a proti osobám mladším 18 let u mužů, 15 let u dívek a těhotným ženám či ženám v šestinedělí neměly být používány mučící nástroje. Trestní odpovědnost za krádeže byla stanovena u žen nad 15 let, u mužů na 18 let věku a trestnost mezi příbuznými byla vyloučena. Výrazné změny přišly v roce 1768 za císařovny Marie Terezie. Delikventi ve věku 14 let byli vyloučeni z trestní odpovědnosti i výslechu za použití útrpného práva, pokud se nedopustili hrdelního zločinu.

Hrdelním zločinem se rozumí takový zločin, za který je možné uložit trest smrti neboli nejvyšší trest, či také absolutní trest, který předpokládá usmrcení (neboli popravu) člověka, odsouzeného za trestný čin, za který je dle platného trestního práva možné tento trest uložit (v dřívějších dobách byly takovéto trestné činy nazývány hrdelními zločiny).

V roce 1785 byl vydán císařem Františkem Josefem I. zákon číslo 117 ř.z. a tento dělil delikty na zločiny, přečiny a přestupky. Trestné činy, kterých se dopustily děti do 10 let, byly ze zákona ponechány k potrestání rodičům. Zločiny dětí od 10 let do 14 let (tzv. nedospělci) byly trestány jako za přestupky, a to zavřením v odděleném místě na dobu 1 až 6 měsíců. Pachatelé od 14 let do 18 let byli nazýváni mladistvými i při výměře trestu bylo přihlíženo zejména k jejich věku blížícímu se dospělosti.

Při vzniku Československa v roce 1918 byl převzat rakouský trestněprávní systém a s ním i další právní normy. Hranice trestní odpovědnosti byla stanovena na 14 let. Mladí pachatelé ve věku 14 let až 18 let patřili do kategorie mladistvých. Trestný čin spáchan mladistvou osobou byl nazýván proviněním. Zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 byl zrušen bez náhrady trestním zákonem č. 86/1950 Sb.

Trestní zákon, kde byla problematika mladistvých začleněna do obecných trestněprávních předpisů. Podle citovaného zákona byla trestní odpovědnost stanovena na 15. rok věku. Mladistvý byl tedy osobou od 15 let do 18 let. Účelem trestu měla být výchova mladistvého.

Nový trestní zákon č. 140/1961 Sb., zásadním způsobem nepřekročil legislativu týkající se mladistvých. Obdobně bylo stanoveno vyloučení trestní odpovědnosti osob ve věku 15 let až 18 let s podmínkou, že čin jinak trestný vykazuje nízkou společenskou škodlivost. Trestně právní úprava k řešení delikvence nedospělých a mladistvých osob se v průběhu 70. a 80. let minulého století ukázala jako málo účinná.²

Problematiku trestání mladistvých s účinností od 1. ledna 2004 upravuje zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo „ZSM“), který je vyústěním dlouholetých rekodifikačních snah v této oblasti.

² VACEK, Eduard. *Trestání mladých pachatelů v minulosti*. 2008, str. 1-5.

2 VYBRANÉ ZÁKLADNÍ POJMY

V této kapitole se zabývám vybranými pojmy související s oblastí soudnictví ve věcech mládeže.

Vybrané základní pojmy:

a) Dítě

Dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku.³

Dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže se rozumí dítě, jako osoba mladší patnácti let, kdy tato není trestně odpovědná, avšak dopustí-li se činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 (dále jen „opatření“).

Věková hranice trestní odpovědnosti je totiž stanovena na 15 rok věku, respektive dle ustanovení § 60 trestního řádu trestní odpovědnost jedince počíná následující den po dni 15 narozenin. S ohledem na to, že děti mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, a tedy považují se za nezpůsobilé k porušení trestního práva, nelze v jejich případě užít trestněprávních předpisů, ale je zapotřebí se striktně řídit předpisy podle občanského práva. Tyto osoby označujeme také jako osoby nezletilé.

V trestním zákoníku se dle § 126 dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Dále je v trestním zákoníku § 25 uvedeno, že, kdo v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.⁴

Kriminalita dětí, a zvláště pak velmi závažné skutky násilné povahy, patří mezi jevy, které přitahují pozornost celé společnosti.⁵

Z pohledu kriminologie je k uvedené problematice nutno přistupovat obezřetně a s vědomím všech úskalí, na něž při snaze hodnotit trend násilné kriminality dětí nevyhnutelně narazíme.⁶

³ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.6.

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*, str. 9.

⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*, str. 9.

b) Čin jinak trestný

Čin jinak trestný, není trestným činem z důvodu absence přičetnosti a zavinění. Činem jinak trestným se obecně rozumí čin, který je relativně ve smyslu trestně právních předpisů beztrestný, i když jinak, tj. za jiných okolností, by byl trestným činem. Relativní beztrestnost činu jinak trestného může být způsobena tím, že nebyl naplněn některý z formálních znaků skutkové podstaty trestného činu (nedostatek věku pachatele, jeho nepřičetnost nebo nedostatečná mravní a rozumová vyspělost mladistvého) nebo to, že nebyla naplněna materiální stránka deliktu, protože společenská nebezpečnost činu není vyšší než malá.

U trestných činů (provinění) mladistvých je nezbytná speciální právní úprava, protože se zde jedná o speciálního pachatele, u kterého je kladen důraz na zájem zabránění recidivy. Jedná se o to, že pachatel není právně odpovědný a má tedy nějakého zákonného zástupce. U mladistvých máme zvýšený zájem na obhajobě jeho práv. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“) upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku. Vymezuje opatření ukládaná za protiprávní činy. Dále upravuje postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

Vztah ZSM a trestního zákoníku s trestním řádem stanovuje, že pokud ZSM nestanoví jinak (ve vztahu k mladistvým či dětem mladším patnácti let) použije se obecných právních předpisů, tedy trestního zákoníku, trestního řádu. Jedná se tedy o zásadu speciality, kdy zákon ZSM je nadřazený ostatním zákonům.

c) Mladistvý

V zákoně č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 2 odst. 1 písm. c) je uvedeno, že mladistvým je ten:

... kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku; má se za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku, ale u něhož není možné bez důvodné pochybnosti určit, že v době spáchání provinění překročil osmnáctý rok věku.⁷

⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, § 2/1c.

Mladistvý je z hlediska trestního zákoníku chápán jako osoba od patnácti let věku až do plnoci dovršení 18 ti let věku.

Tedy je to osoba, která za své chování a jednání je z částí právně odpovědná, ačkoli jeho rozumová a mravní vyspělost není stejná, jako u dospělého člověka.

U těchto je brán zřetel na jejich rozumovou a mravní vyspělost, avšak není to tak, jako u nezletilých, protože mladiství již mají určitou právní odpovědnost za své chování a může být za své protiprávní jednání určitým způsobem potrestán, jak tomu umožňuje trestní zákoník a zákon soudnictví ve věcech mládeže. Rozumovou a mravní vyspělostí se rozumí, zdali mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání či jej mohl ovládnout.

Osoba, u které není jisté, zdali dosáhla věku 18 let, se považuje za mladistvou. Přesné věkové ohraničení této skupiny začíná tedy dnem následujícím po dni 15. narozenin a končí uplynutím dne 18. narozenin. Dojde-li ke spáchání činu jinak trestného v den 15. narozenin, není osoba trestně odpovědná z důvodu nedostatku věku. Jedná-li se o osobu mladší osmnácti let, ale dříve zletilou dle občanského zákoníku je osoba stále mladistvá, nepoužije se však ustanovení o zákonném zástupci. Mluvíme-li o oběti trestného činu, tak poškozená osoba je vždy brána jako dítě až do dovršení 18 let věku. Jedná-li se o pachatele, používáme termín nezletilý do 15 let a mladiství ve věkovém rozmezí 15 až 18 let.

V souvislosti s uvedenými věkovými kategoriemi, je nutno zmínit také pojem osoby ve věku blízkém věku mladistvého. Není sice uveden v ZSM, ale setkáme se s ním v několika ustanoveních trestního zákoníku. Pevná hranice není právním předpisem stanovena, ale ustálená praxe řadí do této kategorie osoby ve věku mezi osmnáctým a devatenáctým rokem.⁸

d) Provinění

Provinění je zaviněné jednání trestně odpovědného pachatele, který dovršil patnáctý a nepřekročil osmnáctý rok svého věku a takové jednání je škodlivé, protiprávní a trestné, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku.

⁸ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.6-7.

Trestný čin, který je spáchán osobou mladistvou se dle ZSM nazývá proviněním. Jedná se tedy o trestný čin, pouze jinak nazýván, a to z důvodu, že odráží princip restorativní justice. Tímto odlišením by nemělo docházet k možné stigmatizaci mladistvého pachatele. Mladiství tedy páchají trestné činy, ale tyto se označují jako provinění. Pokud nestanoví ZSM jinak, platí pro posouzení pro spáchání provinění mladistvým trestní zákoník.

Tedy pro posouzení, zda se jedná o provinění, platí obecné právní předpisy, provinění má stejné znaky jako trestný čin. Musí se jednat o čin protiprávní a musí vykazovat znaky uvedené v trestním zákoníku (obligatorní znaky skutkové podstaty uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku). Jedná se o objekt, objektivní stránku, subjekt, subjektivní stránku.

Znaky, které jsou uvedené v trestním zákoníku odrážejí současné formální pojetí trestného činu. Jedná se o poměrně přísnou koncepci, kdy k trestní odpovědnosti za protiprávní čin postačuje naplnění obecných znaků v podobě věku minimálně 15 let, u přičetnosti mladistvých i dostatečný stupeň rozumové a mravní vyspělosti.⁹

⁹ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 21.

3 ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení (soud, státní zástupce, policejní orgán), popř. jiných osob zúčastněných na trestním řízení (např. obviněný, obhájce, poškozený, svědek, znalec), jehož cílem je bez důvodných pochybností na základě řádně opatřených a provedených důkazů a při zachování ústavně zaručených práv dotčených osob zjistit, zda byl spáchán trestný čin, kdo je jeho pachatelem, tomuto uložit podle zákona trest nebo ochranné opatření a takové rozhodnutí vykonat.¹⁰

Orgány činné v trestním řízení jsou hlavními složkami trestního řízení.

Jejich činností je provádět potřebné úkony v rámci trestního řízení, jako je:

- vyšetřování a stíhání trestných činů,
- zajišťování důkazů,
- dbát na zákonnosti trestního řízení,
- správného a řádného dokazování
- rozhodování o vině nebo nevinně, trestu atd.

Hrají nezastupitelnou a specifickou roli při vyšetřování a soudním řízení. Principem orgánů činných v trestním řízení je uplatňování zákona a ochrany práv účastníků trestního řízení.

Mají za povinnost svoji činnost provádět:

- v souladu s platnou právní úpravou,
- respektovat práva jak poškozených, obětí tak i podezřelých či obviněných,

Dalším úkolem je zajištění spravedlivého a nestranného průběhu řízení.

Orgány činné v trestním řízení můžeme v základu rozdělit dle rolí na:

- **Vyšetřovací orgány** – policejní orgán (vyšetřování trestných činů).
- **Státní zastupitelství** – zastupují veřejný zájem, podávají obžalobu.

¹⁰ UNIE STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ. *O trestním řízení.*

- **Soudy** – rozhodují o vině či nevině a trestu.

V následujícím v textu jsou jednotlivé orgány v činné v trestním řízení blíže specifikovány.

3.1 Policejní orgán

Je jedním z orgánů činným v trestním řízení. Patří sem základní organizační články policie České republiky a vnější služba policie (služba kriminální policie a vyšetřování). V rámci řízení s nezletilými či mladistvými provádí prvotní neopakovatelné a neodkladné úkony, dále také prověřování a vyšetřování celé kriminalisticky relevantní události a spolupracuje se všemi ostatními orgány činnými v trestním řízení.

1) Služba pořádkové policie

Služba pořádkové policie je největším pilířem policie, v této službě je zařazen největší počet příslušníků policie. Tito jsou v každodenním kontaktu s právníky i fyzickými osobami. Pořádková policie je velice universální, a to z toho důvodu, že musejí mít dobrou znalost například v oblasti zákonů, vyhlášek nebo služebních předpisů a k tomu by měli mít i dobrou jak fyzickou, tak i psychickou připravenost.

Hlavním úkolem je především ochrana bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku, a boj proti kriminalitě. Dále plní úkoly v trestním, přestupkovém a správním řízení a dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu. Jsou zde zařazeny například obvodní či místní (v Praze) oddělení policie, oddělení hlídkové služby, pohotovostní motorizovaná jednotka, speciální pořádkové jednotky, krajské pořádkové jednotky.

2) Služba kriminální policie a vyšetřování

Hlavním úkolem služby kriminální policie a vyšetřování je odhalování a vyšetřování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů, prověřování poznatků, pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách a odcizených věcech, činnost směřující proti drogám či organizovanému zločinu a dalších. Při své činnosti kriminalisté využívají operativně pátrací prostředky. Ve struktuře útvarů Policie ČR jsou vyčleněna systemizovaná místa specialistů na mládež.

Specialisté jsou průběžně vzděláváni v rámci Instrukčně metodických zaměstnání, kterých se pravidelně účastní také zástupci institucí, s nimiž Policie ČR bezprostředně spolupracuje ohledně nezletilých a mladistvých. Především se to týká kurátorů pro mládež, státních zastupitelství a soudů.

Dále ve speciálních školicích střediscích probíhají nejrůznější kurzy a školení na zdokonalení práce s mládeží. Pracovníci z řad PČR jsou speciálně školeni například na výslech svědka osoby mladší 15 let, učí se používat různé demonstrativní pomůcky, psychologicky působit na psychiku jedince.¹¹

3.2 Státní zástupce

Státní zástupce je neodmyslitelnou částí trestního řízení, kde dohlíží na postup policejního orgánu a průběh trestního procesu. V přípravném trestním řízení zaujímá státní zástupce dominantní roli a označuje se termínem „dominus litis“. Jeho úkolem je dozor nad dodržováním zákonnosti. Za účelem objasnění věci a zjištění pachatele může státní zástupce využívat své pravomoci a nařídít policejnímu orgánu provedení nezbytných úkonů, ke kterým je tento orgán oprávněn. K ověření informací naznačujících spáchání trestného činu může státní zástupce žádat od policejních orgánů předložení spisů, dokumentů, materiálů a zpráv o jeho postupu. Má rovněž pravomoc odnímat věc a přikazovat policejnímu orgánu. Neprodleně musí vyřizovat žádosti osoby, proti které se řízení vede a dále poškozeného o odstranění průtahu řízení a závad policejního orgánu (§ 157a TR). Při dohledu nad přípravným řízením trestním má státní zástupce oprávnění vydávat závazné pokyny pro vyšetřování trestných činů, účastnit se provedení úkonů policejního orgánu nebo samostatně vést jednotlivé úkony, navracet věc policejnímu orgánu s pokyny k doplnění, zrušovat nezákonná a neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu a v případě potřeby je nahrazovat svými vlastními. Mimo tyto činnosti státní zástupce překládá návrhy soudu a kontroluje dodržování patřičných lhůt trestního řízení.

¹¹ CUTÁK, Luděk. *Policie a moje dítě: práva a povinnosti dětí a zákonných zástupců při jednání s Policií ČR*, str. 26-27.

3.3 Soud pro mládež

Jsou soudy, které byly zavedeny dle ZSM a jsou věcně příslušné jak k výkonu soudnictví ve věcech mládeže, tak také k posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let.

Mají v rámci rozhodovací činnosti v trestních věcech mladistvých také pravomoc řešit související otázky práva rodinného a sociálně-právní ochrany dětí. Soudy pro mládež tvoří zvláštní systém specializovaných soudů v rámci stávající obecné soustavy soudů. Jsou jimi zvláštní senáty (v zákonem stanovených případech také jejich předsedové) nebo samosoudci, kteří jsou činní na všech úrovních soudní soustavy – u soudů okresních, krajských, vrchních a u Nejvyššího soudu ČR v rámci trestního kolegia.

4 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Trestní řízení je legislativně upravený postup orgánů činných v trestním řízení, který se obecně zabývá podezřením ze spáchání trestného činu.

Cílem trestního řízení je zjistit, zda byl spáchán trestný čin a zjistit jeho pachatele a v souladu se zákonem uložit příslušný trest nebo ochranné opatření a popřípadě zajistit provedení tohoto rozhodnutí.

Principy a základní zásady trestního řízení jsou určeny k ochraně práv obviněného a k zajištění spravedlivého průběhu trestního řízení.

V § 2 trestního řádu se uvádí základní zásady trestního řízení:

(1) Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

(3) Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

(4) Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů ...

(5) Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí ...

(6) Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

(7) Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.

(8) *Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen „dohoda o vině a trestu“), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.*

(9) *V trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.*

(10) *Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.*

(11) *Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají.*

(12) *Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*

(13) *Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.*

(14) *Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.*

(15) *Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.¹²*

¹² Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), § 2.

4.1 Postup dle § 158 odst. 1 trestního řádu

Postup policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení. Na základě zjištěných poznatků, jak vlastních, tak i od jiných osob či orgánů, trestních oznámení nebo podnětů, z jejichž podkladů lze učinit závěr o podezření, že došlo ke spáchání trestného činu neboli provinění, je policejní orgán povinen realizovat/uskutečnit potřebná opatření a provést šetření k odhalení skutečností, že byl spáchán trestný čin (provinění) a ke zjištění jeho pachatele. Policejní orgán musí provádět nezbytná proaktivní opatření k předcházení trestného činu. Ve věcech týkajících se nezletilých či mladistvých osob často dochází k podání podnětu ze strany základních škol, středních škol nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kdy tyto instituce a orgány podávají policejnímu orgánu podněty k prošetření určitého podezření a policejní orgán ve věci dále postupuje. Po zjištění dostačujících informací a důkazů, nasvědčujících-li informace tomu, že byl skutečně spáchán protiprávní čin určitou osobou, policejní orgán zahájí úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu a postupuje dále ve věci.¹³

4.2 Zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu

Zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem dle § 158 odst. 3 trestního řádu. Ze strany policejního orgánu může dojít k zahájení úkonu trestního řízení na základě vlastních zjištěných skutečností nikoli pouze na základě předešlého oznámení od určité osoby, která podala podnět k zahájení úkonů trestního řízení nebo podnětů podaných od jiných osob, institucí nebo orgánů.¹⁴ Jde-li o protiprávní čin, který naplňuje veškeré znaky skutkové podstaty trestného činu, které jsou uvedené v trestním zákoníku, tak policejní orgán zahájí úkony trestního řízení. K zahájení úkonu trestního řízení může dojít způsobem výše popsaným, tedy určitá osoba přijde podat na útvar policie oznámení o tom, že v určitém místě a v určité době došlo ke spáchání protiprávního jednání, kdy ze strany policejního orgánu dojde k vyhodnocení, zdali se jedná o protiprávní čin v rovině přestupkové nebo v rovině trestní.

¹³ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁴ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

Po všech získaných informacích a skutečnostech policejní orgán zahájí úkony trestního řízení. Zahájení úkonů v trestním řízení může také předcházet postup dle § 158 odst. 1 trestního řádu, kdy policejní orgán šetří ve věci, ve které by mohlo jít spáchání trestného činu neboli provinění.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud bude mladistvý přistižen policejním orgánem při páchání protiprávního jednání v rovině trestní, tedy při páchání provinění, bude na místě policejním orgánem zadržen, kdy policejní orgán úkonem zadržení mladistvého zahájí úkony trestního řízení. Policejní orgán následně sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení.¹⁵

4.3 Prověřování v trestním řízení

Je jedna z nejzákladnějších a prvních fází přípravného trestního řízení, kterou provádí policejní orgán. V této fázi je policejní orgán povinen prověřit všechny skutečnosti, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin neboli provinění. V průběhu prověřování provádí policejní orgán neodkladné a neopakovatelné úkony, do kterých spadá podání vysvětlení osob v různých postavení, ohledání místa činu nebo věcí. Policejní orgán zjišťuje i další okolnosti. Ve vztahu k nezletilým a mladistvým si policejní orgán nechává vypracovat zprávy na nezletilého nebo mladistvého ze základních či středních škol, kam nezletilý či mladistvý dochází. Policejním orgánem jsou v žádosti o vypracování zprávy uvedené otázky, na které je potřeba ze strany školy odpovědět a policejní orgán tak měl podklady o chování nezletilého či mladistvého ve škole.

K nedílné součást prověřování patří také spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí, kdy od tohoto orgánu je ze strany policejního orgánu také žádáno o vypracování zprávy, a to o poměrech nezletilého nebo mladistvého. Tyto zprávy jsou v trestním řízení, které je vedené proti nezletilému nebo mladistvému, velmi důležité, a to z důvodu, že z těchto lze mnohdy zjistit, jak se nezletilý nebo mladistvý chová, jak vystupuje a jaká je jeho duševní a mravní vyspělost.¹⁶

¹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

4.4 Vyšetřování

Vyšetřování je fáze trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválené dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání. Pokud zákon neurčuje jinak, vyšetřování provádí útvary Policie České republiky. V případech trestných činů spáchaných příslušníky PČR nebo dalšími určenými subjekty, kteří působí v bezpečnostních sborech, je vyšetřování svěřeno Generální inspekci bezpečnostních sborů nebo státnímu zástupci. Orgány, které konají vyšetřování, mohou vzájemně žádat o spolupráci a provedení potřebných úkonů. Generální inspekce bezpečnostních sborů a státní zástupce mají také pravomoc vyšetřovat trestné činy, které se týkají jejich vlastních příslušníků. Výkonem vyšetřování může být pověřen také kapitán lodi při dálkových plavbách nebo pověřený orgán Vojenské policie v případě trestných činů v souvislosti s ozbrojenými silami. Orgány mohou na základě dožádání provést jednotlivé úkony vyšetřování. V průběhu vyšetřování policejní orgán zajišťuje podklady a důkazy důležité pro trestní řízení a provádí úkony, které je potřeba ještě provést před podáním obžaloby.¹⁷

4.5 Zahájení řízení dle § 90 ZSM

Soud pro mládež v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let postupuje v zásadě podle předpisů upravujících občanské soudní řízení, konkrétně nesporné řízení ve věcech péče o nezletilé. Procesně je toto řízení upraveno v ustanovení § 176 až § 180 v zákoně o Občanském soudním řízení (dále jen „OSŘ“).

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v ustanovení § 90 upravuje zahájení řízení specifickým způsobem. Toto ustanovení doplňuje obecnou úpravu o zahájení obsaženou v § 82 a § 83 OSŘ. „Řízení je zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na jeho zahájení.“¹⁸

¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), § 161.

¹⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, § 2.

Použití ustanovení o občanském soudním řízení je logické, protože pokud nemohlo dítě z důvodu nedostatku svého věku spáchat trestný čin, nemůže ani řízení s ním být vedeno dle trestního řádu.

Na návrh státního zastupitelství je zahájeno řízení. Jednou ze základních aktivit státního zástupce je shromažďování důkazů vedoucích k prokázání, zda se dítě daného činu skutečně dopustilo či nikoli. Státní zástupce zpravidla po důkazech nepátrá, toto dělají policejní orgány, kterým jejich činnost dozoruje státní zástupce. Dále státní zástupce vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v prověřování tak, aby byly řádně objasněny všechny okolnosti případu. Jedná-li se o dítě mladší patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze uložit opatření na návrh státního zastupitelství. Státní zastupitelství je povinno tento návrh podat bezodkladně, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, pro nedostatek věku osoby pachatele.

Toto řízení můžeme členit na dvě fáze. V první fázi je cílem zjistit, zda nezletilé dítě skutečně spáchalo čin jinak trestný. K druhé fázi dochází tehdy, dojde-li ke zjištění, že se tak opravdu stalo. V této fázi se na protiprávní jednání vhodně reaguje. Pokud orgán činný v trestním řízení zjistí, že by pachatelem činu mohlo být dítě mladší patnácti let, je povinen věc bezodkladně odložit dle § 159a trestního řádu, stejně tak státní zástupce nemůže provádět úkony dle trestního řádu, avšak může postupovat a provádět úkony podle zákona o státním zastupitelství.¹⁹

4.6 Jednání u soudu

V průběhu řízení není nezbytné vyslýchání dítěte, pokud lze jeho jednání, které by jinak bylo považováno za trestné, spolehlivě prokázat jiným dostatečným způsobem. Názor dítěte tak může být zjištěn třemi způsoby, a to jeho výsledkem, prostřednictvím jeho zástupce (opatrovníkem – advokátem či zákonným zástupcem) či prostřednictvím příslušného orgánu, tedy pohovorem s pracovníkem orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

¹⁹ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 234-235.

Při shromažďování informací o dítěti, nezbytných pro další průběh řízení a vhodné opatření, se postupuje v souladu s § 55 a § 56 ZSM. Pokud soud pro mládež nerozhodne jinak, jednání ve věcech uložení opatření pro dítě mladší než patnáct let, které spáchalo čin jinak trestný, se koná s vyloučením veřejnosti. Účast při těchto jednáních povolí vždy soudce úředníkům Probační a mediační služby. Z hlediska procesní stránky rozlišujeme opatření ukládané mladistvým a opatření, které lze uložit dítěti mladší 15 let, dopustí-li se činu jinak trestného. Jednotlivé druhy opatření budou následně podrobně rozebrány v následujících kapitolách.

4.7 Usnesení o odložení nebo jiní vyřízení věci dle § 159a trestního řádu

Před zahájením trestního stíhání dle § 160 tr. ř. lze vydat usnesení o odložení nebo jiné vyřízení věci.

- **Usnesení o odložení věci dle § 159a odst. 2 trestního řádu**

Státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží usnesením věc, je-li trestní stíhání nepřípustné podle § 11.²⁰

Ve většině případů se jedná o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná § 11 odst. 1 písm. d) Trestního řádu.

Usnesení o odložení věci dle § 159a odst. 2 trestního řádu obsahuje základní údaje nezletilé osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Další částí tohoto usnesení je část odůvodnění neboli část výroková, kde jsou uvedeny veškeré provedené úkony v rámci trestního řízení. Ze závěru usnesení vyplývá, že se jednání dopustila osoba, která s ohledem na § 25 trestního zákoníku není trestně odpovědná, a proto s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu policejní orgán odkládá věc jako plně odůvodněnou.

²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

Z výše uvedeného vyplývá, že věc podle výše uvedeného paragrafu bude ze strany státního zástupce nebo policejního orgánu odložena, a to v případech, kdy se jedná o skutek spáchaný nezletilou osobou, která nedovršila 15 rok věku a není trestně odpovědná a není tedy možné postupovat podle trestněprávních předpisů, protože jsou nezletilí považováni za nezpůsobilé porušit trestní právo.²¹

4.8 Opatření dle § 93 ZSM

(1) Dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může mu soud pro mládež uložit, a to zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření, tato opatření

a) výchovnou povinnost,

b) výchovné omezení,

c) napomenutí s výstrahou,

d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče

e) dohled probačního úředníka,

f) ochrannou výchovu,

g) ochranné léčení.²²

Ochrannou výchovu soud pro mládež nařídí dítěti, které spáchalo čin umožňující výjimečný trest podle trestního zákoníku, a které v době spáchání činu dosáhlo dvanácti let, ale bylo mladší patnácti let. Ochranná výchova může být nařízena i dítěti mladšímu patnácti let, pokud to povaha spáchaného činu jinak trestného umožňuje, a je to nezbytně nutné pro zajištění jeho správné výchovy.

Soud pro mládež může nařídít ochranné léčení dítěti mladšímu patnácti let na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu dítěte (§ 58).

²¹ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

²² ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 249.

A to v případě pokud:

- byl čin spáchán ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním,
- se jedná o dítě zapojené do zneužívání takové látky a jeho pobyt na svobodě bez neřízení ochranného léčení je nebezpečný.

Typ a délku ochranného léčení určí soud pro mládež podle povahy nemoci a dostupných léčebných možností. Soud každých dvanáct měsíců přezkoumá, zda jsou dále důvody pro pokračování léčby, jinak bude zrušena.

Probační úředník s přihlédnutím k věku dítěte použije přiměřeně ustanovení § 16 odst. 1, 2, 3 a § 80 odst. 1 až 3 a 7 ZSM. Pravidelně navštěvuje dítě mladší patnácti let, nad nímž vykonává dohled, v jeho bydlišti a je-li to potřebné, také ve škole či na jiném vhodném místě.

Ukládání výchovných povinností, výchovných omezení a napomenutí s výstrahou provádí s přihlédnutím k věku dítěte podle ustanovení § 18 až § 20 a § 81 ZSM. Tato nařízení může nařídit pouze soud pro mládež. Soud pro mládež, při ukládání opatření, dbá na výchovné působení na dítě a sleduje preventivní účinek. Opatření podle odst. 1 lze uložit až do dosažení osmnácti let věku, s výjimkou ochranného léčení, které lze vykonávat i po dosažení osmnácti let věku dítěte. Dítěti může být současně nařízeno více opatření, pokud je to nezbytné k dosažení cílů ZSM. Soud pro mládež může upustit od nařízení opatření, pokud projednání činu dítěte státním zástupcem nebo před soudem pro mládež postačuje k dosažení cílů ZSM.

4.9 Mladistvá osoba, proti které se řízení vede

V řízení, které je vedené proti osobě ve věku 15 až 18 let se postupuje podle speciálního zákona soudnictví ve věcech mládeže, pokud tento zákon nestanoví jinak. Řízení je také vedeno podle obecných právních předpisů, kterými jsou trestní řád a trestní zákoník. Ve vztahu k mladistvým v tomto řízení uplatňujeme zásadu „lex specialis“.

4.10 Zadržení

Policejní orgán může zadržet mladistvého, který je podezřelý ze spáchání trestného činu, je-li u něj dán některý z důvodů vazby (§ 67 trestního řádu), má předchozí souhlas státního zástupce a při naléhavých případech může policejní orgán zadržet mladistvého, i když proti němu doposud nebylo zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu. Bez předchozího souhlasu státního zástupce lze mladistvého zadržet jen v případě, že byl mladistvý přistižen při páčání trestného činu nebo bezprostředně po něm anebo byl-li zastížen při útěku, věc nesnesla odkladu a nebylo možné souhlasu státního zástupce dosáhnout předem.

Bezprostředně po zadržení mladistvého policejní orgán vyrozumí o zadržení mladistvého státního zástupce. Jedná-li se o osobu mladistvou, policejní orgán je dále povinen vyrozuměn o zadržení mladistvého také jeho zákonného zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediální službu, popřípadě výchovný či ochranný ústav, ve kterém je mladistvý zařazen.²³

Osobní svobodu osoby, která byla přistižena při páčání trestného činu nebo bezprostředně po něm smí omezit kdokoli, pokud je to nutné k tomu, aby byla zjištěn totožnost pachatele, zamezen útek pachatele anebo zajištěny důkazy. Kdokoliv omezí osobní svobodu jiné osoby je povinen tuto osobu ihned předat policejnímu orgánu, pokud osoba nelze předat ihned je třeba policejnímu orgánu tuto skutečnost ihned oznámit. Policejní orgán si poté osobu převezme a pokračuje v omezení osobní svobody osoby, jeli to nutné.

Zadržená osoba má také svá práva, která jsou uvedena v § 76b trestního řádu a tyto práva jsou zejména zvolit si obhájce a mluvit s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení.

Dále má zadržení právo na lékařské ošetření, pokud se cítí být zraněn a v neposlední řadě má právo na vyrozumění osoby, kterou si určí, o jeho zadržení.²⁴

²³ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

²⁴ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

Na rozdíl od dospělých osob, jedná-li se osobu, která v době zadržení nedovršila věku 18 let, musí policejní orgán postupovat v souladu s ustanovením § 51 ZSM a dále podle obecných právních předpisů trestního řádu. Tedy osoba mladistvá musí být umístěna odděleně od dospělých osob.²⁵

4.11 Zahájení trestního stíhání

Trestní řád, v případech řízení v trestních věcech mladistvých (§ 291), odkazuje na zvláštní zákon a stanoví vztah mezi obecnou úpravou a úpravou speciální jako vztah lex specialis, tedy pokud zvláštní zákon stanoví něco jiného než norma obecná, postupuje se podle něj, v opačném případě se užije obecná norma.²⁶

Je možno charakterizovat trestní řízení ve věcech mladistvých jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Takto stanovený postup směřuje k naplnění účelu zákona ZSM a účelu trestního řádu.

Zahájení trestního stíhání může předcházet prověřování podle § 158 a nasvědčují-li veškerá zjištění a odůvodnění skutečnosti, že byl spáchán trestný čin a tento spáchala určitá osoba, policejní orgán rozhodne o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněné. Z fáze prověřování se přejde do fáze vyšetřování, kdy tato fáze je vedena až do podání obžaloby. O zahájení trestního stíhání mladistvého policejní orgán bez zbytečného odkladu informuje a vyrozumí také jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediační službu.

Policejní orgán sepíše usnesení o zahájení trestního stíhání proti mladistvému, ve kterém jsou uvedené všechny náležitosti, které musí usnesení o zahájení trestního stíhání obsahovat.

Náležitosti usnesení o zahájení trestního stíhání:

- výroková část, která musí obsahovat popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být skutek zaměněn s jiným,

²⁵ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.142.

²⁶ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost mládeže a ochrana mládeže*, str. 45.

- zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován,
- obviněný musí být označován stejnými údaji, které musí být uvedeny v osobě obžalovaného v rozsudku.

V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr trestního stíhání.

Opis trestního stíhání musí být bezodkladně doručen státnímu zástupci, a to nejpozději do 48 hodin od zahájení trestního stíhání. Dále musí být tento opis předán obviněnému a jeho zákonnému zástupci, doručen jeho obhájci, poškozenému, pokud je znám jeho pobyt, orgánu sociálně – právní ochrany dětí a probační a mediační službě.²⁷ *Zákonné zastoupení i opatrovnictví sleduje ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv.*²⁸

4.12 Vazba mladistvého

Trvání vazby u mladistvých je časově odlišné od dospělých jedinců. U mladistvých je možné umístit osobu do vazby na dobu trvání nejdéle dva měsíce, kdy tuto dobu lze prodloužit v přípravném řízení o dva měsíce a jednou v řízení před soudem, tedy pokud se jedná o provinění. Bude-li se jednat o zvláště závažné provinění, mladistvý může být umístěn do vazby na dobu nejdéle 6 měsíců. Tuto dobu lze v přípravném řízení prodloužit o 6 měsíců a v řízení před soudem o dalších 6 měsíců. Zde se tedy dostáváme na maximální počet 18 měsíců. Vazba je subsidiárním opatřením a nesmí trvat nepřiměřenou dobu. Návrh na vzetí mladistvého do vazby podává policejní orgán státnímu zástupci a to z důvodu, že propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.

Rozhodnutí o vazbě vydává příslušný soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce. Státní zástupce v řízení s mladistvým je povinen dbát výkonu dozoru zvýšenou pozorností a dohlížet na to, aby bylo ze strany policejního orgánu zacházeno s mladistvým ohleduplně.

²⁷ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 160.

²⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 457.

Státní zástupce si také musí organizovat svou činnost tak, aby bylo možné využít přiměřená výchovná opatření a zvláštní způsob řízení.²⁹

4.13 Specifikum vzniku nutné obhajoby

Narozdíl od dospělých jedinců jedná-li se o trestní řízení, kde je obhajoba upravena v § 36 trestního řádu u řízení, které je vedené proti mladistvému, je zde specifikum nutné obhajoby, které je zakotveno v § 42 odst. 2 společně s § 44 ZSM. Toto právo na nutnou obhajobu, přihlíží vzhledem k jejich věku a duševní vyspělosti na to, aby byla práva mladistvých chráněna více, a proto také je zde rozsah nutné obhajoby zakotven širěji oproti dospělým pachatelům. Zastoupení mladistvého obhájcem je stanoveno již od okamžiku, kdy jsou proti mladistvému použita opatření dle ZSM, anebo užity úkony dle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Jedná se tedy již o prvotní podání vysvětlení mladistvého, pokud tomuto nepředchází jiný úkon dle trestního řádu nebo opatření podle ZSM. Realizovat úkon bez účasti obhájce mladistvého je možné pouze v případě, kdy provedení úkonu nelze odložit, což znamená, že by v mezidobí mohlo dojít ke zmaření důkazu nebo ztrátě jejich kvality, a zároveň nelze zajistit kontakt s obhájcem. Toto zahrnuje i telefonický kontakt, a není možné, aby se obhájce stihl dostavit před zmařením důkazu. Avšak k těmto situacím by mělo docházet pouze v nejmenší možné míře.³⁰

Obhájce si může mladistvý zvolit sám, může mu být zvolen zákonnými zástupci a to i proti vůli mladistvého nebo mu bude přidělen takzvaně ex offo (obhájce mu bude přidělen příslušným soudem, protože se jedná o řízení s nutnou obhajobou).

Obhájce, který byl obviněnému v případě nutné obhajoby podle § 38 a § 39 ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu. Tímto zvláštním předpisem je vyhláška č. 177/1996 Sb.³¹

²⁹ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.130.

³⁰ Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

³¹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*, str. 471.

Obhájcem mladistvého může být pouze advokát (§ 35 odst. 1 trestního řádu). Postavení a činnost obhájce upravuje zákon číslo 85/1996 Sb., o advokacii. *Tento zákon upravuje podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty.*³²

S ohledem na specialitu právní úpravy a na zájmu chránit mladistvé co nejvíce, není možné, aby se mladistvý vzdal obhájce dle § 36b trestního řádu.

Mladistvý si může v průběhu řízení zvolit jiného obhájce, než který mu byl přidělen soudním rozhodnutím.

Ve všech stádiích řízení mají orgány činné v trestním řízení vůči mladistvému poučovací povinnost, která spočívá v možnosti uplatnění všech jeho práv v daném řízení.³³

4.14 Spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí a probační a mediační službou

Mezi nedílné orgány v rámci trestního řízení s mladistvými patří také orgán sociálně – právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) a probační a mediační služba (dále jen „MPS“), které se podílejí na trestním řízení. Každý z nich má své povinnosti v rámci trestního řízení.

1) Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) – je v dané problematice správní činnost státu uskutečňují kurátoři pro mládež v rámci sociálních odborů městských úřadů a obcí s rozšířenou působností.³⁴ Jejich náplní práce je pečovat o děti mladší patnáct let, které se dopustily činu, který by byl u staršího člověka kvalifikován jako trestný. A dále o mladistvé ve věku 15–18 let, kteří se dopustili provinění, a v neposlední řadě o děti a mladistvé, kteří mají opakovaně vážné poruchy chování.

Spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí je zakotvena již v základních zásadách ZSM.

³² Zákon číslo 85/1996 Sb., o advokacii.

³³ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

³⁴ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Postavení a činnost orgánu sociálně – právní ochrany dětí je upravena zákonem o sociálně – právní ochraně dětí. Společná spolupráce orgánů činných v trestním řízení a orgánu sociálně – právní ochrany dětí by měla vést ke spolehlivému zjištění skutkového stavu a projednání věci, které povedou k řádnému plnění účelu řízení s mladistvým. Díky práci orgánu sociálně – právní ochrany dětí a jeho znalosti poměrů mladistvého a jeho rodiny mohou být co nejpřesněji zjištěny okolnosti a důvody spáchaného provinění. Orgán sociálně – právní ochrany dětí má největší povědomí o životě mladistvého, jeho chování, dřívějších protiprávních jednání, jeho resocializaci a případně další informace, které jsou zásadní pro jeho další vývoj.

Aktivní spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí a soudu je nezbytná a stěžejní pro úspěšné naplnění účelu řízení. Orgán sociálně – právní ochrany dětí působí na mladistvého nejvíce z hlediska rodiny a sociální prevence. Také pomáhá při řešení problémů v rodině, školních problémů, a především řeší ochranu mladistvého. Je jedním ze subjektů řízení o uložení opatření dítěti mladšímu 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného.

Systém včasné intervence – je způsob práce a komunikace v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a mládeže a prevence kriminality. Jedná se o koordinovanou spolupráci sociálních, zdravotních, justičních a školských orgánů, Policie ČR, městské policie a nestátních organizací ve spolupráci s dalšími partnery s cílem vyhledat a účelně pracovat s kriminálně rizikovými dětmi a jejich rodinami a jinak ohroženými dětmi.³⁵

Níže uvedená tabulka ukazuje odpovědi respondentů na dotazy, které se týkaly jejich výchovných problémů (*útěky, nevhodná parta apod.*).³⁶ Tyto výchovné problémy jsou důvodem zařazení do SVI.

³⁵ ŠTĚCHOVÁ, Markéta a VEČERKA, Kazimír. Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže, str. 23.

³⁶ ŠTĚCHOVÁ, Markéta a VEČERKA, Kazimír. Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže, str. 30.

Tab. č 1: Druh problémů u klienta, který byl důvodem zařazení do SVI³⁷

Druh problému klienta	Klienti s problémy	
	abs. č.	%
Výchovné problémy obecně – nespecifikováno	146	36,7
Problémy ve škole	50	12,6
Útěk (útěky)	17	4,3
Nerespektování vychovatelů	5	1,3
Nevhodná parta	4	1,0
Sebepoškozování	3	0,8
Závadová činnost obecně – nespecifikováno	139	34,9
Krádež	75	18,8
Loupež	8	2,0
Fyzická agrese	25	6,3
Verbální agrese	16	4,0
Sexuální problematika	12	3,0
Vyhrožování	12	3,0
Vandalismus	17	4,3
Výtržnictví	15	3,8
Porušování osobní svobody	2	0,5
Porušování domovní svobody	3	0,8
Jiná jinak trestná činnost	3	0,8
Návykové látky celkem	71	17,8
Alkohol	50	12,6
Drogy	17	4,3
Tabák	5	1,3

2) Probační a mediační služba – probační a mediační služba je organizační složkou státu a účetní jednotkou.³⁸

³⁷ ŠTĚCHOVÁ, Markéta a VEČERKA, Kazimír. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*, str. 30

³⁸ Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě.

V zákoně č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě v § 2 se uvádí, že:

(1) Probací se pro účely tohoto zákona rozumí

a) organizování a vykonávání dohledu nad podezřelým nebo nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“),

b) kontrola výkonu trestů nebo trestních opatření (dále jen „trest“) nespojených s odnětím svobody,

c) kontrola výkonu omezení a povinností uložených podezřelému nebo obviněnému v souvislosti s podmíněným upuštěním od potrestání, podmíněným odložením podání návrhu na potrestání, podmíněným zastavením trestního stíhání, nahrazením vazby jiným opatřením, podmíněným odsouzením, odkladem nebo přerušením výkonu trestu odnětí svobody, podmíněným propuštěním nebo výkonem jiných trestů a

d) individuální pomoc podezřelému nebo obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.

(2) Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi podezřelým nebo obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením... Mediáci lze provádět jen s výslovným souhlasem podezřelého nebo obviněného a poškozeného...³⁹

Podmínky k řádnému výkonu probace a mediace vytváří Ministerstvo spravedlnosti, které zároveň vykonává dohled nad činností PMS. Je obdobně důležitá jako orgán sociálně – právní ochrany dětí, kdy pracovníci probační a mediační služby většinou přebírají péči o nezletilého v rámci ukládaného dohledu, pomáhají se sjednáváním dohod o náhradě škody a dále působí na mladistvého výchovně.

³⁹ Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě.

Probační a mediační služba je více zaměřená na výchovu mladistvého z hlediska trestněprávně – preventivního působení, především řeší konflikt mladistvého s poškozeným.

Jedním z nejvýznamnějších výchovných opatření jsou probační programy.

Probační programy mohou být realizovány ambulantní, nebo ústavní formou. Povinnost podrobit se probačnímu programu může být uložena v přípravném řízení státním zástupcem a v řízení před soudem pro mládež zvláštním senátem nebo samosoudcem pro mládež příslušného soudu.⁴⁰

4.15 Mlčenlivost

Zásada mlčenlivosti je zakotvena v trestním řádu v § 8a. Trestní řád klade důraz na to, aby orgány činné v trestním řízení při sdílení informací s veřejností neohrozily objasnění důležitých skutečností pro trestní řízení. Nesmí zveřejnit údaje o osobách zúčastněných na trestním řízení, které souvisejí s trestným činem. Dále musí dodržovat zásadu, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena vina, nelze považovat osobu, proti které se trestní řízení vede, za vinnou. V přípravném řízení nesmí orgány činné v trestním řízení zveřejnit informace, které umožňují zjištění totožnosti osob, proti které se vede trestní řízení, osob poškozených, zúčastněných osob a svědků.

Trestní řád dále stanovuje, že při poskytování informací, které jsou vypsány výše, orgány činné v trestním řízení, dbají zvláště na ochranu osobních údajů a soukromí osob mladších 18 let.

V rámci trestního řízení se mlčenlivost vztahuje na orgány činné v trestním řízení, ale taktéž na všechny osoby zúčastněné na trestním řízení. Všechny osoby jsou ze strany policejního orgánu poučeny o zákazu zveřejňování informací v rámci trestního řízení, a dále o tom, že za vynesení informací, které by mohly zmařit řádné objasnění věci, nebo narušit trestní řízení může být uložena peněžitá sankce za porušení mlčenlivosti v rámci trestního řízení.

⁴⁰ ROZUM, Jan; KOTULAN Petr; TOMÁŠEK Jan a ŠPEJRA Michal. *Probační programy pro mladistvé*, str. 30.

V případě porušení mlčenlivosti ohledně sdělení údajů, může být fyzické osobě uložena pokuta až do výše 1 000 000,- Kč a pokud se jedná o zveřejnění informací tiskem, záznamem nebo jiným obdobně účinným způsobem, lze uložit pokutu do 5 000 000,- Kč, případně posouzeno i jako trestný čin neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku.⁴¹

4.16 Výjimka ze zásady veřejnosti u hlavního líčení

S ohledem na to, že se jedná o řízení ve věci s osobou mladistvou, je řízení neveřejné a jsou zde taxativně vymezeny osoby, které mohou být přítomny hlavnímu líčení. Jedná se o obžalovaného mladistvého a jeho dva důvěrníky, obhájce mladistvého, zákonné zástupce, příbuzné v pokolení přímém, poškozeného, orgán sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediační služba. Výjimečně je možné uskutečnit hlavní líčení veřejně, a to pouze na návrh mladistvého, kdy tento návrh schvaluje nebo zamítá usnesením příslušný soud pro mládež a proti usnesení není možné podat stížnost.

Publikování jakýchkoliv informací, které by vedly ke ztotožnění mladistvého je zakázáno, a to i v případě o průběhu hlavního líčení. Jedná-li se o řízení s osobou mladistvou, po celou dobu řízení, je zde kladen velký důraz na ochranu osobních údajů mladistvého, a to jak českými právními předpisy, tak i mezinárodními pakty.⁴²

4.17 Způsoby dokazování u mladistvých

Pro správné rozhodnutí je nezbytné věnovat pozornost všem okolnostem týkajícím se mladistvého. Vzhledem k výchovnému účelu trestního řízení mladistvých je kladen důraz na přiměřené prokázání určitých skutečností.

Postup při dokazování ve věcech mladistvých je upraven zákonem č. 218/2003 Sb. zákon o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně v oddílu 7.

⁴¹ Zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁴² ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.146 148.

V tomto zákoně jsou stanoveny různé metody dokazování. Trestní řád pak obsahuje specifické postupy, které se vzájemně dotýkají i oblasti mládeže, umožňujíc mladistvého za určitých podmínek podrobit rekognici či vyšetřovacímu pokusu.

a) Zjištění poměrů mladistvého

V trestních věcech mladistvých obviněných mají orgány činné podle zákona ZSM povinnost důkladně objasňovat a dokazovat příčiny jejich provinění a skutečnosti relevantní pro posouzení jejich osobních, rodinných a jiných poměrů. Orgány činné v trestním řízení pečlivě a bez zbytečného odkladu provádějí veškerá šetření nezbytná k pochopení osobnosti a dosavadního způsobu života mladistvého, stejně jako k nalezení prostředků vhodných k jeho znovu začlenění do společnosti a prevenci opakování provinění. V průběhu řízení je nezbytné pečlivě zjišťovat stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého, jeho povahu, podmínky a prostředí, ve kterém žil a byl vychován. Dále je nutné prověřit jeho chování před a po spáchání provinění a další relevantní okolnosti pro volbu vhodných prostředků k jeho nápravě. Orgány činné podle ZSM předávají zjištění o poměrech mladistvého příslušným orgánům sociálně-právní ochrany dětí a případně probační a mediační službě, které, pokud je to vhodné mohou zapojit do zjišťování poměrů zákonného zástupce nebo opatrovníka mladistvého.⁴³

b) Zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého

Pokud je nezbytné získat detailnější informace pro další průběh řízení a vhodné opatření, je nutné připravit zprávu o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a jeho současnou životní situaci. Tato zpráva slouží jako důležitý podklad pro konečné rozhodnutí soudu pro mládež a státního zástupce ve věci.

Předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce uloží vypracování této zprávy příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo Probační a mediační službě.

⁴³ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 151.

Zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a aktuální životní situace musí být písemná, pokud předseda senátu a státní zástupce neurčí jinak. Zpráva zahrnuje věk mladistvého, jeho zralost, postoj k provinění, ochotu nápravy škod, rodinné vztahy, vliv rodičů, vztahy v rodině a v sociálním okolí, školní docházka, chování ve škole a popřípadě v zaměstnání.⁴⁴

c) Výslech mladistvého

Výslech mladistvého je prováděn policejním orgánem a v průběhu výslechu je nutné zacházet s ním přiměřeně vzhledem k jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny mladistvého vždy poučit s přihlédnutím k jeho věku a mravní vyspělosti o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. S tímto úzce souvisí nutnost postupovat u obviněného mladistvého ohleduplně a šetřit jeho osobnost, a dále také provést tento úkon za přítomnosti obhájce a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, což vyplývá z ustanoveních ZSM a trestního řádu. Pokud okolnosti případu umožňují a je-li to vhodné a technicky možné, je z výslechu mladistvého pořízen obrazový a zvukový záznam. Mezi základní specifika u výslechu mladistvých je nutná obhajoba v průběhu celého řízení. O výslechu obviněného mladistvého je nutno vyrozumět obhájce, orgán sociálně-právní ochrany dětí, probační a mediační službu, zákonného zástupce nebo opatrovníka. V průběhu řízení mladistvého musí všechny orgány dbát na ochranu osobnosti a osobních údajů mladistvého.

K možné konfrontaci s mladistvým je možné přistoupit pouze výjimečně, a to až v průběhu řízení před soudem pro mládež. Není tomu tedy stejně jako u dospělých osob, kdy u dospělých je možné ke konfrontaci přistoupit dříve než v průběhu řízení před soudem.⁴⁵

d) Vyšetření duševního stavu

Na rozdíl od dospělých osob je u mladistvých osob duševní stav zjišťován dvěma znalci, a to v případě pochybností o jeho příčetnosti nebo o jeho rozumové či mravní vyspělosti v době spáchání činu.

⁴⁴ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.153.

⁴⁵ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.156.

K posouzení duševního stavu mladistvého je přibrán znalec z oblasti zdravotnictví, odvětví psychiatrie a z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, vždy se specializací na dětskou psychiatrii a psychologii. Pozorování duševního stavu nesmí přesáhnout dobu jednoho měsíce. Do té doby je nutné podat posudek. Na odůvodněnou žádost znalců může soud pro mládež nebo soudce v přípravném řízení na návrh státního zástupce tuto lhůtu prodloužit, ovšem ne déle než o jeden měsíc. Proti rozhodnutí o prodloužení lhůty lze podat stížnost.⁴⁶

⁴⁶ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.158.

5 SANKCE UKLADANÉ MLADISTVÝM

Jak jsem již uvedla v předchozích částech, moderní trestní právo uplatňuje vůči mladistvým pachatelům postupy, které jsou specifické a citlivější než v případech dospělých pachatelů, s ohledem na jejich neukončený proces dospívání a rozvoj rozumových a mravních schopností. Obecně se předpokládá, že u mladistvých pachatelů existuje větší šance na odvrácení od negativního vývoje směřující k zahájení jejich kriminální kariéry a převedení na cestu zdravého života. Přijetí zákona soudnictví ve věcech mládeže vedlo ke změně celé struktury sankcí, které lze uplatnit v reakci na trestnou činnost mládeže. Na rozdíl od systému sankcí pro dospělé v trestním zákoníku („dále jen „TrZ“), který vychází z dualismu (tresty a ochranná opatření), je ZSM postaven na monismu trestněprávních sankcí.

Tento monismus spočívá v tom, že zákon upravuje jednotný a vzájemně propojený systém sankcí, které lze ukládat mladistvým pachatelům za jejich činy, a to jednotně označované jako opatření. Soubor těchto opatření definuje uspořádání podle závažnosti, funkce a postižených zájmů, zahrnující i vzájemné vztahy mezi nimi. Díky tomuto propojenému systému má soud dostatečný manévrovací prostor pro individualizaci přístupu k trestním záležitostem mládeže.

Cílem těchto sankcí je pomoc v uvědomění si mladistvým, jaké činy spáchali a jaké jsou důsledky jejich činů. Systém sankcí napomáhá resocializaci mladistvých a napomáhá ke změně jejich chování, a tím zabraňuje opakování trestné činnosti do budoucna.

Systém sankcí je založen na principech:

- **Výchovného přístupu k mladistvým** – jednotlivé sankce by měly směřovat k výchově a resocializaci.
- **Zohlednění věku a zralosti** – v úvahu je nutno brát věk, duševní zralost mladistvého.
- **Prevence kriminality** – sankce by měly směřovat k ochraně veřejnosti před dalším pácháním trestných činů.

- **Individualita trestu** – každá udělená sankce by měla být přizpůsobena dle konkrétních specifických potřeb mladistvého, včetně jeho životních podmínek a sociální situace.
- **Alternativní přístup – sankce** by měly tvořit alternativu ke klasickému trestu odnětí svobody a pobytu ve vězení.

Těmi to principy je snaha státu o vytvoření systému sankcí, který by splňoval podmínku:

- spravedlnosti,
- účinnosti,
- ochrany veřejnosti,
- výchovy a
- rehabilitace.

Veškeré sankce ukládané mladistvým jsou tedy směřovány především k preventivnímu působení, převýchově a budoucnosti mladistvého pachatele.⁴⁷

5.1 Výchovná opatření

Výchovná opatření jsou prvním druhem opatření upravených v ZSM. Jejich podstata spočívá ve výchově a usměrnění způsobu života mladistvého, v odstranění příčin, které jej vedly k páčání trestné činnosti, a vytvoření podmínek pro jeho zdravý rozvoj. Svojí variabilitou umožňují individuální přístup k mladistvým pachatelům za účelem ochrany mladistvého před negativními vlivy a zabránění možné recidivě. Obsahují v sobě omezení běžného způsobu života mladistvého. Výchovná opatření mohou být ukládána jak v řízení před soudem usnesením zvláštního senátu nebo samosoudce, tak v přípravném řízení státním zástupcem – zde pouze se souhlasem mladistvého.

⁴⁷ TEXL David. *Kriminalita a delikvence mládeže*.

Tento souhlas, daný po nutném náležitém poučení o právech obviněného a o jeho podstatě a účelu, je zde nutný především z důvodu uplatnění zásady presumpce nevinny – nepredikuje rozhodnutí o vině a není doznáním viny.

Souhlas mladistvého ovšem nevyžaduje meritorní rozhodnutí o výchovném opatření, s výjimkou uložení probačního programu, judikát Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 4. 2004 ve věci sp. zn. 14 To 130/2004.

Jednotlivá výchovná opatření mohou být uložena samostatně nebo ve vzájemné kombinaci s některými dalšími podle aktuální potřeby.

Výchovné opatření lze mladistvému uložit také vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření, při upuštění od trestního opatření nebo při podmíněném upuštění od trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení.

ZSM v ustanovení § 15 odst. 2 taxativně uvádí druhy výchovných opatření, která lze podle něj uložit:

(2) Výchovnými opatřeními jsou

a) dohled probačního úředníka,

b) probační program,

c) výchovné povinnosti,

d) výchovné omezení,

e) napomenutí s výstrahou.⁴⁸

Tato opatření lze vzájemně kombinovat, což je výrazným projevem individualizace reakce na protiprávní čin mladistvého a jeho osobnost.

5.1.1 Dohled probačního úředníka

Dohled probačního úředníka zahrnuje pravidelné monitorování chování mladistvého v jeho rodině, hodnocení výchovného vlivu rodičů, a kontrolu dodržování probačního programu a výchovných povinností stanovených soudem pro mládež nebo státním zástupcem. Tento dohled má za cíl zabezpečit ochranu společnosti a snížit riziko recidivy mladistvého.

⁴⁸ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str.42.

Zároveň probační úředník poskytuje odborné vedení a pomoc s cílem podporovat mladistvého k řádnému a vedoucímu životu v souladu se zákonem. Mladistvý, na něhož byl uvalen dohled probačního úředníka, je povinen spolupracovat s probačním úředníkem podle stanoveného probačního plánu dohledu. Také je povinen dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve stanovených lhůtách, které jsou přizpůsobené jeho životní situaci a prostředí.

Dále by měl mladistvý informovat svého probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených omezení a povinností a dalších důležitých okolnostech pro výkon dohledu, jak je stanoveno probačním úředníkem. Mladistvý nesmí bránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do jeho obydli.⁴⁹

5.1.2 Probační program

Probační program označuje především plán, který zahrnuje „sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutické aktivity, obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiné vhodné opatření“ směřující k rozvoji sociálních dovedností a osobnosti mladistvého. Program může mít různé úrovně omezení běžného života a cílí na prevenci chování mladistvého, aby bylo v souladu se zákonem. Jde o podporu vhodného sociálního prostředí a usmíření vztahů s poškozeným. Schválení probačního programu je v kompetenci ministra spravedlnosti a záznam o něm se ukládá do seznamu probačních programů vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Soud pro mládež nebo státní zástupce v přípravném řízení může nařídít mladistvému účast na probačním programu, pokud je to vhodné vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti, pokud mu byla poskytnuta dostatečná možnost se seznámit s obsahem programu a pokud mladistvý souhlasí se svou účastí. Mladistvým bývá běžně uloženo nahradit škodu nebo odčinit nemajetkovou újmu způsobenou jeho proviněním, nebo vrátit bezdůvodné obohacení získané proviněním. Pro dohled nad výkonem probačního programu je soud nebo státní zástupce oprávněn prověřit Probační a mediační službu. V případě, že mladistvý nesplní probační program, postupuje probační úředník podle příslušných ustanovení.⁵⁰

⁴⁹ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 46.

⁵⁰ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 51.

5.1.3 Výchovné povinnosti

Jsou demonstrativně uvedeny v ustanovení § 18 odst. 1 ZSM.

Zahrnují především:

- povinnost mladistvého bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který nese odpovědnost za jeho výchovu,
- jednorázově nebo ve splátkách zaplatit přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,
- vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu; usilovat o vyrovnání s poškozeným,
- nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění; podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle TrZ,
- podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.

Výchovné povinnosti jsou většinou formou příkazů něco vykonat, přičemž se zaměřují na pozitivní aspekty. Toto je odlišuje od výchovných omezení, která mají opačnou formu a tou je zákaz něco konat. Hlavním cílem výchovných povinností je odstranění kriminogenních faktorů, které se podílely na spáchání provinění. Některá omezení pro ukládání těchto povinností jsou stanovena v ZSM. Při ukládání povinnosti zaplatit určitou peněžitou částku je nutno přihlížet, aby finanční prostředky byly uhrazeny ze zdrojů mladistvého, pokud by tomu tak nebylo, tato povinnost se § 18 odst. 2 ZSM, neuloží.

Při ukládání povinnosti vykonat obecně prospěšnou činnost nesmí dojít k žádnému narušení přípravy na jeho budoucí povolání, plnění školních povinností nebo výkon povolání.

Rovněž je omezena doba výkonu této povinnosti a tato může být uložena pouze na dobu nejvýše čtyř hodin denně, osmnáct hodin týdně a šedesáti hodin celkem § 18 odst. 3 ZSM, přitom období, ve kterém mají být vykonány, není zákonem stanoveno. Při ukládání povinnosti vykonat obecně prospěšnou činnost nebo podrobit se léčení závislosti, je nutno také přihlížet ke zdravotnímu stavu mladistvého § 18 odst. 4 ZSM.

Pro délku trvání výchovných povinností platí obecná pravidla, tedy trvají po stanovenou dobu nebo po zkušební dobu, maximálně však tři roky, pokud nejde o jednorázovou povinnost (např. uhrazení peněžité částky).⁵¹

5.1.4 Výchovná omezení

Jsou opakem výchovných povinností, protože mají formu zákazů určité činnosti, tedy povinnost zdržet se určité činnosti, a to jak právním řádem dovolené, tak i nedovolené.

Jejich výčet je uveden v § 19 odst. 1 ZSM a jedná se zejména o:

- zákaz navštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,
- stýkat se s určitými osobami; zdržovat se na určitém místě,
- přechovávat předměty, které by mohly sloužit k páchání dalšího provinění,
- užívat návykové látky,
- účastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- měnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu nebo bezdůvodně svoje zaměstnání.

Z tohoto výčtu je jasné, že se jedná o zásahy do svobody jednání a rozhodování mladistvého, jakožto jejich omezení.

⁵¹ Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

Obdobně jako u výchovných povinností je nutno brát ohled, při ukládání některých omezení, na případné narušení přípravy na jeho budoucí povolání, plnění školních povinností nebo výkon povolání § 19 odst. 2 ZSM, např. zákaz navštěvovat určité akce, zákaz stýkat se s určitými osobami, zákaz zdržovat se na určitém místě apod.⁵²

5.1.5 Napomenutí s výstrahou

Toto výchovné opatření zaujímá specifické postavení mezi ostatními výchovnými opatřeními, protože je jediným se zvláštním postavením.

ZSM rozlišuje napomenutí s výstrahou, řazené jako výchovné opatření podle § 20 ZSM a napomenutí, které je uplatňované jako specifické opatření při upuštění od potrestání podle § 11 ZSM. Toto jednorázové opatření probíhá za účasti zákonného zástupce před soudem pro mládež nebo státním zástupcem a důrazně upozorňuje mladistvého na nezákonnost jeho činu a potenciální následky opakování. Souhlas mladistvého s tímto opatřením před pravomocným rozhodnutím má zvláštní význam, dodržující ústavní zásadu presumpce nevinny. ZSM neupřesňuje konkrétní způsob napomenutí, což ponechává na subjektu provedení, s podmínkou obsahu popisu protiprávního činu, vysvětlení jeho nezákonnosti, škodlivých následků a varování před možnými postihy.

Po napomenutí může soud přenechat následné postihnutí zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení. Zásada napomenutí při upuštění od potrestání má podobný princip, včetně povinností soudu vyžádat si předem stanovisko školy nebo výchovného zařízení. Jednou vyslovené napomenutí nelze zrušit, ale lze ho změnit, například změnou subjektu, který má mladistvého postihovat. V případě uplatnění tohoto výchovného opatření se po jeho výkonu hledí na mladistvého jako by nebyl potrestán (§ 20 odst. 3 ZSM). Je zde uplatňována fikce zahlazení, v jejímž důsledku nemá toto výchovné opatření žádné další účinky vůči mladistvému ani ve vztahu k dalším osobám. Neuvádí se ani v rejstříku trestů mladistvý do budoucna nemusí tuto skutečnost žádným subjektům sdělovat a v neposlední řadě nezakládá recidivu.

⁵² Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

5.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření jsou druhým druhem prostředků uplatňovaných vůči mladistvým. Nařizují se za účelem léčby, izolace, výchovy mladistvého a také zajištění ochrany společnosti a prevence před páčáním trestné činnosti. Neobsahují morální odsouzení činu, lze je tedy ukládat jak osobám trestněprávně odpovědným, tak také trestněprávně neodpovědným. Vedle obecného účelu opatření vymezeného v § 9 odst. 1 ZSM je účelem ochranných opatření pozitivně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páčáním provinění mladistvými dle § 21 odst. 1 ZSM.

Ochrannými opatřeními podle ZSM jsou:

- ochranná léčení,
- zabezpečovací detence,
- zabránění věci,
- zabránění části majetku,
- ochranná výchova.

Jejichž účelem je kladně ovlivnit duševní mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páčáním provinění mladistvými.

První tři jsou ukládána podle TrZ, ochranná výchova se jako jediné ochranné opatření ukládá podle ZSM (§ 21 odst. 1 ZSM). Jejich výčet je taxativní a nelze jej nijak rozšiřovat v duchu obecné zásady „nulla poena sine lege“.

5.2.1 Ochranné léčení

Podle § 99 trestního zákoníku je možné uplatnit ochranné léčení mladistvých v souladu s ustanovením § 21 odst. 2 ZSM. Toto opatření může být realizováno buď ve formě ústavní nebo ambulantní, přičemž tyto formy mohou být během výkonu opatření flexibilně měněny. TrZ stanoví podmínky, za kterých je uložení ochranného léčení povinné (§ 99 odst. 1), zejména v případech, kdy mladistvý spáchal provinění, za který nenese trestní odpovědnost pro nepřičetnost nebo v případech, kdy byl od potrestání upuštěn z důvodu zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchy.

Dále jsou specifikovány podmínky pro volitelné uložení ochranného léčení soudem pro mládež (§ 99 odst. 2, 3 TrZ), například v případech, kdy mladistvý spáchal čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo zneužívá návykovou látku. Toto léčení může být trvajícím až do splnění svého účelu, s možností maximální doby uložení na dva roky.

Soud může v případě nutnosti prodloužit dobu léčení, avšak i po této době může být mladistvému uložen dohled probačního úředníka v případě hrozící recidivy trestné činnosti.⁵³

5.2.2 Zabezpečovací detence

Tento druh ochranného opatření byl do systému trestněprávních sankcí za spáchané protiprávní činy zaveden zákonem č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, s účinností od 1.1. 2009. Toto opatření je rovněž upraveno v TrZ ustanovení § 100 a podle ustanovení § 21 odst. 2 ZSM je lze s určitou modifikací uplatnit i u mladistvých. Jeho hlavním cílem je izolace odsouzeného mladistvého s ohledem na ochranu společnosti. Tato forma ochrany představuje opravdové omezení osobní svobody v důsledku negativní prognózy úspěšnosti jiného působení na pachatele, tedy i možnost výchovného působení. Podobně jako u ochranného léčení TrZ uvádí důvody, kdy je zabezpečovací detence ukládána obligatorně a kdy fakultativně. Povinně ji soud pro mládež ukládá, jestliže se mladistvý pachatel dopustil činu jinak trestného, jinak vykazující znaky zvláště závažného trestného činu (§14 odst. 3 TrZ), který není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě by byl nebezpečný, a v případech, kdy se mladistvý dopustí provinění, jinak vykazující znaky zločinu (§14 odst. 3 TrZ) a u mladistvého je v důsledku jeho zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchy upuštěno od potrestání, zároveň musí být splněna podmínka, že nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochranně společnosti (§ 100 odst. 1 TrZ).

⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Možnost uložit zabezpečovací detenci má soud ve dvou případech jestliže:

- mladistvý pachatel spáchal provinění, jinak vykazující znaky zločinu, ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti (§100 odst. 2 písm. a) TrZ),
- nebo jestliže mladistvý pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal provinění, jinak vykazující znaky zvláště závažného zločinu, ač již byl pro takové provinění spáchané pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému odnětí svobody na nejméně dva roky. V obou případech se přepokládá, že ochranné léčení by nepřineslo dostatečnou ochranu společnosti (§ 100 odst. 2 TrZ).

Je důležité zdůraznit, že zabezpečovací detence má charakter subsidiárního opatření vzhledem k ochrannému léčení, tedy používá se pouze v případě, kdy ochranné léčení není schopné dosáhnout svého účelu. Tato detence je prováděna Vězeňskou službou ČR, a v současné době existuje jediné zařízení tohoto typu v ČR, a to ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně. Doba trvání zabezpečovací detence není stanovena zákonem a pokračuje do doby, kdy je to nezbytné pro dosažení jejího účelu. Soud je však povinen pravidelně u mladistvých jednou za šest měsíců, u dospělých jednou za dvanáct měsíců – přezkoumávat, zda stále existují důvody pro udržení detence (§ 100 odst. 5 TrZ). Soud má také pravomoc po určitých podmínkách změnit zabezpečovací detenci na ústavní ochranné léčení nebo naopak (§ 100 odst. 6 TrZ).⁵⁴

5.2.3 Zabrání věci

Nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 70 odst. 2 písm. a), může soud uložit, že se taková věc zabírá,

a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,

⁵⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo

c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu.

(2) Soud může uložit zabránění věci, která je bezprostředním výnosem z trestné činnosti nebo je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná, a pokud taková věc

a) náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého věc pochází,

b) náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,

c) náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil,

d) náleží nepřičetné osobě, která spáchala čin jinak trestný,

e) náleží jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl nebo která ji jinak nabyla, nebo

f) je součástí majetku ve svěřenském fondu nebo obdobném zařízení (dále jen „svěřenský fond“) anebo v podílovém fondu.

(3) Drží-li pachatel nebo jiná osoba v rozporu s jiným právním předpisem věc uvedenou v odstavci 1 nebo 2, ve vztahu, k níž je možno uložit zabránění věci, uloží mu soud vždy toto ochranné opatření.

(4) Soud může místo zabránění věci uložit povinnost

a) pozměnit věc tak, aby jí nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu,

b) odstranit určité zařízení,

c) odstranit její označení nebo provést její změnu, nebo

d) omezit dispozice s věcí,

a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu.

(5) Nebude-li povinnost stanovená podle odstavce 4 ve stanovené lhůtě splněna, rozhodne soud o zabrání věci.⁵⁵

5.2.4 Zabráni části majetku

Soud může nařídit zabrání části majetku pachatele, který byl prohlášen vinným za úmyslný trestný čin podléhající minimálně čtyřletému trestu odnětí svobody, nebo trestným činem souvisejícím s dětskou pornografií, neoprávněným přístupem k počítačovému systému a dalšími uvedenými skutky v TrZ. Soud může také uložit zabrání části majetku v případech, kdy pachatel převedl majetek za účelem vyhnoutí se zabrání části majetku nebo majetek převedl na osobu blízkou, právnickou osobu s většinovou majetkovou účastí pachatele nebo do majetku ve svěřeneckém fondu. Při určení konkrétních věcí podléhajících zabrání části majetku soud může vzít v úvahu hrubý nepoměr mezi hodnotu majetku a příjmy pachatele.

V případě, že není známo, kde se věci nacházejí, nebo jejich zabrání by bylo nevhodné, soud může nařídit zabrání náhradní hodnoty až do výše odpovídající hodnotě původních věcí. Zabráni části majetku postihuje i plody a užitky věcí a nevztahuje se na věci nezbytně nutné k uspokojení životních potřeb osoby, jejíž majetek je zabrán, nebo na osoby, o jejichž výživu nebo výchovu je tato osoba povinna pečovat.⁵⁶

5.2.5 Ochranná výchova

Je jediným ochranným opatřením ukládaným výlučně podle ZSM, a to podle ustanovení § 22. V případech, se závažným charakterem by měla být primárním prostředkem ochrany ukládaným mladistvým, neboť ve vhodných případech může nahradit trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody. Nařízení ochranné výchovy je postaveno na zásadě subsidiarity vzhledem k uložení výchovných opatření, což znamená, že by mělo být nařízeno pouze v situacích, kdy uložení výchovných opatření není dostatečné (§ 22 odst. 1 ZSM). Ochrannou výchovu ukládá soud pro mládež.

⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Ochrannou výchovu může soud nařídit v situacích, kdy není dostatečně zajištěna výchova mladistvého a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije. Tato opatření jsou založena na zanedbání dosavadní výchovy mladistvého nebo nedostatečné záruce náležité výchovy ve stávajícím prostředí (§ 22 odst. 1 ZSM).

Soud při rozhodování o nařízení ochranné výchovy spolupracuje s místně příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí, PMS, školou mladistvého a odborníky v oblasti zdravotnictví, zejména s odborníky na dětskou psychiatrii nebo psychologii. Zařízení a střediska ochranné výchovy ba základě individuálního plánu dítěte také spolupracují s orgánem sociálně-právní ochrany dítěte.⁵⁷

Ochranná výchova může být nařízena samostatně, zejména pokud dojde k odstoupení od uložení trestního opatření (§ 12 odst. 1 písm. b) ZSM), nebo může být rozhodnuto o jejím nařízení vedle některého z trestních opatření. Délka ochranné výchovy není pevně stanovena, ale odvíjí se od dosažení jejího účelu.

Přesto je stanovena maximální doba trvání, a to do dosažení osmnácti let věku mladistvého, s možností prodloužení o jedem rok do dosažení devatenácti let (§ 22 odst. 2 ZSM).

V případech, kdy není okamžitě možné zahájit ochrannou výchovu (například z kapacitních důvodů výchovného zařízení), soud pro mládež může nařídit povinný dohled probačního úředníka do doby jejího zahájení (§ 22 odst. 3 ZSM).⁵⁸

5.3 Trestní opatření

Trestní opatření jsou třetím druhem opatření a na rozdíl od výchovných a ochranných opatření v sobě obsahují sankční prvky trestu jako odsouzení a újmu za spáchané provinění, ačkoli i pro jejich ukládání a výkon stanoví zákon požadavek přispět k vytváření vhodných podmínek pro další rozvoj mladistvých a k prevenci recidivy.

⁵⁷ Zákon č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

⁵⁸ Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.218

Jejich účelem je také výchovné působení na mladistvé a jejich ochrana před škodlivými vlivy. Výkonem trestního opatření nesmí být ponižována lidská důstojnost. Jak vyplývá z § 3 odst. 2 ZSM, lze trestní opatření použít jen tehdy, pokud by zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, zřejmě nevedly k dosažení účelu ZSM. Zákon dává široký prostor k uplatnění alternativních trestních opatření, nespojených s odnětím svobody.

Tato obsahují prvky individuálně zaměřené na resocializaci a rehabilitaci mladistvých pachatelů. Trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody by mělo být ukládáno pouze jako „ultima ratio“ jen v nejzávažnějších a výjimečných případech, kdy mírnější opatření by byla neúčinná a vzhledem k závažnosti případu by byla nedostačující. Trestní opatření mohou být ukládána pouze soudem pro mládež, a to jak ve standardním soudním řízení, tak i ve zjednodušeném řízení. Druh, kombinace a intenzita trestních opatření musí být soudem v každém konkrétním případě stanoveny tak, aby odpovídaly všem zvláštnostem případu, což je projevem zásady individualizace trestních opatření. Je důležité také připomenout, že i při ukládání trestních opatření je třeba se řídit pravidly pro jejich ukládání uvedenými v obecné i zvláštní části TrZ a ZSM, což je projevem zásady zákonnosti.

Trestní opatření je u mladistvých až tou poslední variantou, kterou volí soudy pro mládež, kde se přihlíží na všechny okolnosti mladistvého, aby došlo k co nejúčinnější nápravě mladistvého.

Nesmí docházet k výkonu trestního opatření, které by ponižovalo lidskou důstojnost mladistvého. Soudy dbají na dodržování všech právních postupů a zákonů. Mladistvým se mohou ukládat i úhrnné nebo souhrnné trestní opatření.

(1) Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření

a) obecně prospěšné práce,

b) peněžité opatření,

c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,

- d) propadnutí věci,*
- e) zákaz činnosti,*
- f) zákaz držení a chovu zvířat,*
- g) vyhoštění,*
- h) domácí vězení*
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),*
- k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,*
- l) odnětí svobody nepodmíněně.⁵⁹*

5.3.1 Obecně prospěšné práce

Obecná právní úprava je obsažena v ustanoveních § 62 až 65 TrZ, zatímco speciální úpravu nalezneme v ustanovení § 26 odst. 1 ZSM. Toto opatření lze nařídit za provinění, které by jinak splňovalo podmínky přečinu (§ 14 odst. 2 TrZ).

Při tomto postupu se vychází z trestních sazeb definovaných v TrZ, aniž by byly modifikovány. Další podmínkou pro nařízení tohoto opatření je, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného provinění a situaci mladistvého není potřeba jiné trestní opatření. Obecně prospěšné práce jsou univerzálním trestním opatřením, aplikovatelným na jakékoli provinění (splňující kritéria přečinu), a to samostatně nebo v kombinaci s jiným trestním opatřením. Jediným omezením je, že nelze nařídit vedle trestního opatření odnětí svobody, bez ohledu na to, zda je podmíněné či nepodmíněné (§ 53 odst. 1 TrZ). Tato opatření nesmějí ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého. Soud před nařízením těchto prací musí získat názor na mladistvého na možnost jejich uložení (§ 26 odst. 1 TrZ) a zároveň vzít v úvahu jeho zdravotní stav. Toto trestní opatření zahrnuje povinnost odsouzeného provést pracovní činnost pro veřejné dobro, jako je údržba veřejných prostor, čištění a údržba veřejných budov a komunikací, nebo jiné činnosti ve prospěch obcí, státu nebo veřejně prospěšných institucí.

⁵⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Tuto povinnost musí mladistvý vykonat zdarma a osobně v určeném rozsahu, nejpozději do jednoho roku od rozhodnutí soudu. Počet hodin obecně prospěšných prací pro mladistvého je stanoven v rozsahu od 50 do 150 hodin (§ 26 odst. 1 ZSM). Pokud mladistvý nesplní sjednané podmínky, vyhýbá se výkonu opatření, nebo ho záměrně nesplní, soud může přeměnit tento trest na odnětí svobody a rozhodnout o jeho výkonu. Každá nevykonaná hodina obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody (§ 65 odst. 2 TrZ).

Soud může na zbytek výkonu obecně prospěšných prací uložit dohled nebo jiná výchovná opatření.⁶⁰

Po dokončení tohoto opatření se na mladistvého pohlíží, jako by nebyl trestán (§ 65 odst. 4 TrZ).⁶¹

5.3.2 Peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu

Peněžní sankce představuje významnou alternativu ke krátkodobým trestům odnětí svobody. Je ukládána za podmínek stanovených v ustanovení § 67 odst. 1, 2 TrZ. Její nařízení je možné v případě, že mladistvý pachatel spáchal provinění z důvodu osobního zisku pro sebe nebo jinou osobu.

Trestní zákoník umožňuje ukládat tuto sankci za spáchané provinění, které by jinak vykazovalo znaky přečinu, a pokud není nutné uložit nepodmíněné odnětí svobody vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného provinění a k osobě a podmínkám mladistvého. Peněžité opatření lze aplikovat i u nemajetkových deliktů, například poškozování cizí věci (vandalismus) podle § 228 TrZ, pokud jsou splněny podmínky uvedené v ZSM (§ 27 odst. 1). Pro mladistvého jsou podmínky pro uložení peněžitého opatření modifikovány tak, že je možné ho uložit pouze v případě, kdy je mladistvý zaměstnán nebo mu to dovolují jeho majetkové poměry § 27 odst. 1 ZSM. Peněžité opatření se stanovuje v denních sazbách, přičemž pro mladistvého je rozsah modifikován na nejméně 100 Kč a nejvíce 5 000 Kč, s možností uložení mezi 10 až 365 dní § 27 odst. 2, 3 ZSM.

⁶⁰ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Pokud mladistvý nevykoná peněžitě opatření v stanovené lhůtě, soud pro mládež může rozhodnout o náhradním trestu odnětí svobody až na jeden rok, přičemž musí dbát na to, aby celkový čas odnětí svobody nepřekročil horní hranici snížené sazby podle § 31 odst. 1 ZSM (§ 27 odst. 4 ZSM). Zvláštní alternativou k peněžitému opatření je možnost peněžitě opatření s odkladem výkonu § 28 až § 30 ZSM. Soud pro mládež může podmíněně odložit výkon peněžitě opatření, pokud má důvody věřit, že účel trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, s přihlédnutím k osobě mladistvého a jeho dosavadnímu životu. Toto odložení je vázáno na splnění podmínek, jako je zkušební doba a osvědčení se v této době, po jejichž splnění může být odložení definitivní a mladistvému nelze uložit jiné trestní opatření. V opačném případě může být rozhodnuto o vykonání peněžitě opatření.⁶²

5.3.3 Propadnutí věci

Toto trestní opatření není žádným způsobem modifikováno pro trestní věci mladistvých, proto se použije úprava obecného právního předpisu § 70 až § 72 TrZ. Jeho podstatou je odnětí vlastnického práva k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám mladistvého pachatele, které jsou v určitém vztahu k jím spáchanému provinění, toto právo poté přechází na stát. Důležité je, aby šlo o vztah pachatele k této věci, jelikož jinak by propadnutí nebylo možno uložit.

Tento vztah je v TrZ vyjádřen tak, že se jedná o věc, které bylo užito ke spáchání provinění, byla ke spáchání provinění určena, pachatelem získána proviněním nebo jako odměna za něj, nebo pachatelem, byť jen z části, nabyta za věc, kterou pachatel získal proviněním nebo jako odměnu za něj, pokud hodnota této věci není ve vztahu k nabyté věci zanedbatelná. Pro případy, kdy ještě před rozhodnutím o propadnutí věci dojde například ke zničení, poškození nebo jinému znehodnocení věci, může soud pro mládež uložit propadnutí náhradní hodnoty, která odpovídá hodnotě věci, k níž mohl soud uložit propadnutí. Hodnotu znehodnocené věci, pro účely stanovení výše náhradní hodnoty, může soud stanovit odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem § 71 odst. 1 Trz.

⁶² Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Propadnutí věci lze uložit samostatně jen v případě, že TrZ uložení tohoto opatření dovoluje a jestliže vzhledem k závažnosti spáchaného provinění, osobě a poměrům mladistvého pachatele uložení jiného trestního opatření není třeba § 72 TrZ. Na mladistvého, kterému bylo uloženo toto opatření se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile nabyl právní moci rozsudek, jímž bylo toto trestní opatření uloženo.⁶³

5.3.4 Zákaz činnosti

V obecném právním předpisu upraveném v ustanovení § 73 až § 74 TrZ, se nachází opatření, které omezuje možnost vykonávat určitou činnost, zatímco speciální právní úprava v ustanovení § 26 odst. 2 ZSM poskytuje tuto formu trestního opatření pro mladistvé.

Jeho základem je povinnost mladistvého zdržet se konkrétní činnosti, přičemž hlavním cílem je přímo předejít dalšímu spáchání provinění.

Toho je dosaženo dočasným vyloučením mladistvého z možnosti vykonávat určité zaměstnání, povolání nebo funkce, nebo vykonávat činnosti, pro které je zapotřebí speciálního povolení, nebo jsou regulovány zvláštními předpisy (např. Řízení motorového vozidla). V případě trestních věcí mladistvých dojde k určitým modifikacím, které spočívají v tom, že zákaz činnosti nesmí bránit mladistvému v přípravě na povolání, což je povinnost, kterou musí soud povinně zjišťovat.

Současně je horní hranice výměry tohoto opatření snížena o polovinu ve srovnání s dospělými, takže výměra činí jeden rok až pět let. Soud pro mládež může rovněž současně s tímto trestním opatřením uložit vhodná výchovná opatření.⁶⁴

5.3.5 Zákaz držení a chovu zvířat

*Zákaz držení a chovu zvířat může soud pro mládež mladistvému uložit, není-li to na překážku přípravě na jeho povolání, přičemž horní hranice sazby nesmí převyšovat pět let. Soud pro mládež může vedle trestního opatření zákazu činnosti a zákazu držení a chovu zvířat uložit i vhodná výchovná opatření.*⁶⁵

⁶³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

⁶⁴ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

⁶⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

5.3.6 Vyhoštění

Soud může uložit mladistvému trestní opatření vyhoštění, pokud není občanem České republiky. Toto opatření může být uděleno samostatně nebo spolu s jiným trestním opatřením, pokud je to nezbytné pro ochranu bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu § 80 odst. 1 TrZ. Vyhoštěním se rozumí odebrání práva cizince zůstat na území ČR a jeho přesunutí do jiného státu nebo předání příslušným orgánům jiného státu, a to na celém území ČR. Cílem tohoto opatření je zabránit mladistvému pachateli ve spáchání dalšího provinění na území ČR, pokud představuje hrozbu pro lidi, majetek nebo jiný obecný zájem. V některých případech není vyhoštění možné, například pokud není možné zjistit státní příslušnost mladistvého, pokud mladistvému byl poskytnut azyl nebo doplňková ochrana podle jiného právního předpisu, má trvalý pobyt nebo pracovní a sociální zázemí na území ČR, nebo vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin. Navíc, vyhoštění není možné, pokud hrozí nebezpečnost pronásledování mladistvého na základě rasových, etnických, národnostních, sociálních, politických nebo náboženských důvodů, nebo pokud by vyhoštění podstoupilo mladistvého mučení nebo jinému nelidskému zacházení.

V trestních věcech mladistvých se k těmto kritériím přidává ohled na rodinné a osobní poměry mladistvého a snaha zabránit vydání, které by znamenalo zpustnutí.

Výměra pro vyhoštění mladistvých je modifikována na dobu od jednoho roku do pěti let § 26 odst. 4 ZSM.⁶⁶

5.3.7 Domácí vězení

V ZSM není opatření nijak modifikováno, a tak se plně používají ustanovení TrZ. Může být uděleno samostatně nebo vedle jiného trestního nebo výchovného opatření v případě provinění, které by jinak vykazovalo znaky přečinu, a to po dobu maximálně dvou let.

K uložení tohoto opatření musí být splněny dvě podmínky:

- aby toto opatření stačilo,

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

- písemný slib od mladistvého, že se ve stanoveném období zdrží v určeném obydlí a bude poskytovat součinnost při kontrole § 60 odst. 1 TrZ.

Mladistvý má povinnost zdržovat se ve stanoveném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna, kterou je doba od 20:00 do 05:00 hodin, s výjimkou důležitých důvodů, jako je zaměstnání, povolání nebo poskytování zdravotní péče kvůli onemocnění. Soud může povolit náboženské aktivity i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna § 60 odst. 3 TrZ. Obvykle je též uloženo nahrazení škody způsobené proviněním. V případě porušení tohoto opatření může soud uložit náhradní trestní opatření odnětí svobody až na jeden rok § 61 odst. 1 TrZ. Kontrolu vykonává PMS, a po vykonání tohoto opatření nebo v případě upuštění od jeho zbytku, se na mladistvého hledí jako by nebyl odsouzen.⁶⁷

5.3.8 Zákaz vstupu

Toto opatření, upravené v § 76 a § 77 TrZ s modifikací pro trestní věci mladistvých v § 26 odst. 3 ZSM, může být uloženo v případě, že mladistvý spáchal úmyslné provinění v souvislosti s návštěvou sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce. Může být uděleno samostatně nebo vedle vhodných výchovných opatření a spočívá v zákazu účasti mladistvého na specifických akcích po dobu až 5 let. Při výkonu tohoto opatření musí mladistvý spolupracovat s probačním úředníkem, podřizujíc se stanoveným pravidlům, včetně probačního plánu, sociálního výcviku a psychologického poradenství. Po splnění opatření nebo v případě upuštění od jeho zbytku, se na mladistvého hledí jako by byl odsouzen.⁶⁸

5.3.9 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

Tato dvě opatření k nepodmíněnému odnětí svobody představují dvě základní alternativy. Soud vynese odsuzující rozsudek a uloží trest odnětí svobody, ale jeho výkon odloží pod podmínkou, že mladistvý se bude ve stanovené zkušební době řádně chovat a vyhoví uloženým podmínkám, které jsou v odsuzujícím rozsudku stanoveny.

⁶⁷ Úplné znění – Trestní předpisy – Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

⁶⁸ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Obě formy vycházejí z předpokladu, že trestní stíhání, negativní hodnocení, hrozba trestu a výchovné působení probačního úředníka mohou mít preventivní účinky. Zkušební doba se u obou forem ukládá obligatorně, v modifikovaném rozsahu pro mladistvé, v trvání od jednoho roku až na tři roky a současně mohou být uložena vhodná výchovná opatření § 33 odst. 1 ZSM. V případech, kdy mladistvý ve zkušební době nevede řádný život a neplní uložené podmínky, může soud zkušební dobu prodloužit o další dva roky, přitom celková doba nesmí přesáhnout pět let, nebo může stanovit nad mladistvým dohled, pokud již nebyl uložen nebo mu může uložit další výchovná opatření § 33 odst. 2 ZSM. Mladistvý dostává šanci odčinit škodlivé následky činu a vést řádný život, a v případě úspěchu se na něj může hledět, jako by nebyl odsouzen § 83 odst. 4 a § 86 odst. 3 TrZ.⁶⁹

5.3.10 Odnětí svobody nepodmíněně

V systému sankcí podle ZSM je trest odnětí svobody považován za krajní prostředek „ultima ratio“. Soud může mladistvému uložit nepodmíněně odnětí svobody pouze v případech, kdy jiné opatření nebo trestní sankce nepostačují k dosažení cílů ZSM. U mladistvých se trestní sazby snižují na polovinu a jsou omezeny na dobu od 1 roku do 5 let. V případech závažnějších provinění je možné uložit odnětí svobody v rozmezí 5 let až 10 let. V určitých situacích, jako je například zmenšená přičetnost mladistvého, může soud snížit odnětí svobody a zároveň uložit ochranné léčení.

Soud může také mimořádně snížit odnětí svobody, pokud je stanovená sazba považována za nepřiměřeně přísnou vzhledem k okolnostem případu nebo situaci mladistvého. Odnětí svobody u mladistvých, kteří nepřekročili devatenáct let, se vykonává odděleně od dospělých, a v případě, že mladistvý dovršil devatenáct let, může soud rozhodnout o vykonávání trestu věznicí pro ostatní odsouzené.⁷⁰

⁶⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

⁷⁰ Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

6 ZÁNÍK TRESTNOSTI

Zánik trestnosti je možné vztáhnout na různé činy mladistvých dle právního systému. Principem zániku trestnosti je zachování rovnováhy mezi prosazováním spravedlnosti a ochranou práv mladistvého. Mezi důvody zániku trestnosti jsou okolnosti, které nastaly po spáchání provinění mladistvým, ale před pravomocným rozhodnutím o něm. Tyto okolnosti mají za následek, že díky nim zaniká jednou pro vždy právo státu na potrestání pachatele. U mladistvých se vzhledem k jejich věkově odlišné hranici jedná o zvláštní ustanovení o účinné lítosti a promlčení trestního stíhání. U mladistvých může nedostatek trestní odpovědnosti nastat z důvodu dvou časově odlišných okolností.

1) První skupina je tvořena okolností působící od samého počátku (ex tunc), které způsobují, že jednání není od samého počátku protiprávní, tudíž není ani proviněním.

Jde o okolnosti, které vylučují protiprávnost a trestnost činu:

- krajní nouze (§ 28 TrZ),
- nutná obrana (§ 29 TrZ),
- svolení poškozeného (§ 30 TrZ),
- přípustné riziko (§ 31 TrZ) a
- oprávněné použití zbraně (§32 TrZ).

Naplnění těchto okolností se mezi mladistvými a dospělými neliší, je tedy možné uplatnit je podle obecných právních předpisů ve stejné rovině.

2) Druhou skupinu tvoří okolnosti, které nastanou až po spáchání provinění, ale před pravomocným rozhodnutím o něm. Tyto okolnosti mají za následek, že až v jejich důsledku (ex nunc) dochází k zániku protiprávnosti a trestnosti provinění.

ZSM vymezuje speciální důvody zániku trestní odpovědnosti:

- účinná lítost,
- promlčení trestního stíhání.

Příčemž lze rovněž aplikovat obecné důvody zániku trestní odpovědnosti uvedené v obecném předpise jako:

- dobrovolné upuštění od dokonání provinění ve stádiu přípravy podle § 20 odst. 3, 4 TrZ nebo pokusu podle § 21 odst. 3, 4 TrZ,
- dobrovolné upuštění od dalšího účastenství.

6.1 Účinná lítost

Trestnost činu, na který je trestním zákoníkem stanoven trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a tento je spáchán mladistvým zaniká, jestliže mladistvý po spáchání činu dobrovolně odstranil nebo napravil způsobené následky činem, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky. Svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Z tohoto systematického začlenění v hlavě druhé lze vyvozovat, že účinná lítost uvedená v § 7 ZSVM se vztahuje na mladistvé, nikoliv na děti. U mladistvých a právnických osob se podmínky účinné lítosti liší od ostatních, kdy u mladistvých je hlavní odlišností skutečnost, že pro naplnění podmínek účinné lítosti nemusí mladiství způsobený následek dobrovolně napravit nebo jej odstranit, ale stačí, pokud se o to alespoň pokusí a svým chováním projeví účinnou snahu po své nápravě. To vše s předpokladem, že spáchaný delikt nezpůsobuje trvale nepříznivé důsledky pro poškozeného či společnost jako celek. U mladistvých může k zániku trestní odpovědnosti prostřednictvím účinné lítosti dojít pouze u těch trestných činů, pro něž trestní zákoník stanoví horní hranici trestu odnětí svobody do pěti let.⁷¹

⁷¹ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 25.

6.2 Promlčení trestního stíhání

Ve vztahu k promlčení trestního stíhání stanoví ZSM obecné trestněprávní úpravy pouze speciální, oproti dospělým pachatelům, zhruba o polovinu kratší doby pro promlčení, které jsou odstupňované podle závažnosti spáchaných provinění, jelikož u mladistvých by měla být rychlá reakce na jejich protiprávní jednání. Promlčecí doba začíná běžet dnem, kdy došlo ke spáchání trestného činu. Délka promlčecí doby se stanovuje na základě nepozměněných trestních sazeb, které jsou uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku (nikoli tedy podle § 31 ZSM u mladistvých snížené trestní sazby odnětí svobody). U mladistvých stejně tak jako u dospělých ohledně počátku, stavění nebo přerušení promlčecí doby platí veškerá ustanovení trestního zákoníku.

(1) Trestnost činu zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí

- a) deset let, jde-li o provinění, na které trestní zákoník stanoví výjimečný trest,*
- b) pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,*
- c) tři léta u ostatních provinění.*

(2) Ohledně počátku, stavení a přerušení promlčecí doby platí obdobně ustanovení trestního zákoníku.⁷²

(3) Uplynutím promlčecí doby nezaniká trestnost provinění, stanoví-li tak ohledně promlčení trestných činů trestní zákoník.⁷³

⁷² ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 26.

⁷³ ŽATECKÁ, Eva a HRUŠKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 2015, str. 27.

7 PRÁVNÍ SYSTÉM POLSKA

V Polsku je trestní právo, stejně jako v České republice, pevně zakotveno do polského právního systému. Můžeme jej definovat jako souhrn platných právních norem v daném státě a v určitém čase.

Účelem a cílem trestního práva v Polsku je:

- **preventivní působení v rámci páčání trestných činů** – cílem je zabránit potenciálním hrozbám pro společnost a současně stanovení sankcí za protiprávní činy,
- **ochrana veřejných zájmů** – jeden z hlavních úkolů trestního práva jak v České republice, tak i v Polsku,
- **represe** – stanovení postihu za čin, který porušuje právní normy a ohrožuje celospolečenské hodnoty a pravidla chování, v souvislosti s ochranou práv veřejnosti a obětí takovýchto činů,
- **resocializace** – zde je kladen důraz na plnohodnotnou integraci pachatelů trestné činnosti v Polsku do společensky,

Všechny uvedené cíle jsou zakomponovány do polských právních předpisů a norem.

Polským obecně právním předpisem a jedním ze základních pramenů polského trestního práva je USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, který upravuje trestní řízení v Polsku. Obsahuje výpis jednotlivých trestných činů, okolností a podmínek, za kterých musí být trestný čin spáchán, aby byl trestným činem.

Polský trestní zákoník se v základu dělí na:

- **obecnou část** – obsahuje základní pojmy, typy sankcí a upravuje všechny aspekty trestní odpovědnosti.
- **zvláštní část** – soubor předpisů týkajících se konkrétního trestného činu,
- **vojenskou část** – obecná a zvláštní ustanovení, která se vztahují na vojáky.⁷⁴

⁷⁴ USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny.

7.1. Kodeks Karny – Trestní zákoník

Jako je tomu v České republice, tak i v Polsku jsou zákony a právní úpravy, které v jejich zemí určují, které věci jsou společensky přijatelné a které nikoli. Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, tak Jedním ze základních právních pramenů Polska je Ustawa ze dne 6. června 1997 s podnázvem Kodeks Karny, který je obdobou trestní zákoníku České republiky. V Kodeksu Karnem jsou vyjmenované jednotlivé trestné činy, kdy tyto jsou rozděleny do takzvaných Art neboli článků a následně do paragrafů, kdy paragrafy jsou namísto odstavců. V Kodeksu Karnem se v mnoha případech užívá slovní spojení „zakázané jednání“ namísto trestného činu. Samozřejmě se v některých člancích a paragrafech objevuje také slovní spojení trestný čin, avšak velmi zřídka.

Art. 10 neboli článek 10 je rozdělený do několika paragrafů (odstavců). § 1 stanovuje, že odpovědný za čin je ten, kdo ho spáchá po dovršení 17 let věku. Dále je trestní odpovědnost upravena v § 2, kdy zde je vymezeno, že nezletilý, který se po dovršení věku 15 let dopustí zakázaného jednání uvedeného v článku 134, 148, 156, 163, 166, 173, 197, 223, 252 může odpovídat za zásady stanovené v Kodeksu Karnem, pokud to okolnosti případu, stupeň vývoje pachatele, vlastnosti a podmínky umožňují. Toto také upravují osobní důvody pachatele, zejména pokud již dříve byla u nezletilého použita výchovná nebo nápravná opatření a tato se ukázala jako neúčinná.

Mezi nejdůležitější část Kodeksu Karneho patří § 2a, a tento upravuje část, kdy nezletilý, který po dovršení 14 let věku a před dovršením 15 let věku se dopustí zakázaného jednání v článku 148 (kdo zabije člověka) a hrozí mu všeobecně trest odnětí svobody nejméně od 1 roku až po doživotí. Trestní sazby jsou upravené v jednotlivých paragrafech článku 148, a to vzhledem ke způsobu a okolnostem, za kterých k danému zakázanému jednání došlo.

V článku 148 § 2,3, kde jsou uvedené zásady trestních sazeb v rozmezí odnětí svobody nejméně 12 let, 15 let, 25 let nebo doživotí. Zde je možné u nezletilých reagovat na zásady uvedené v Kodeksu Karnem a to vzhledem k případu, úrovni vývoje pachatele, jeho charakteristiky a osobních podmínek pachatele.

Existuje-li rozumný předpoklad, že aplikací výchovného nebo nápravného opatření není možné zajistit resocializaci nezletilého, může se užít trestních sazeb.

Obsah jednoho z dalších paragrafů a to § 3 vysvětluje, že v případě uvedeném v § 2 nesmí uložený trest překročit dvě třetiny horní hranice zákonného rizika stanoveného pod trestným činem, který je připisovaný pachateli, ale soud může použít i mimořádná opatření, kdy tyto by byly využity jen výjimečně, a to ze schovávavosti.

Další úpravou je § 4, kdy tento ve vztahu k pachateli, který spáchal trestný čin po dosažení 17 let věku a před dovršením 18 let místo trestu použije soud výchovná opatření, léčebná nebo nápravná zařízení určená pro nezletilé, jsou-li okolnosti případu a stupeň vývoje pachatele, jeho vlastnosti a osobní podmínky v jeho prospěch a dále pokud spolupracuje a mluví. Z čehož je patrné, že u nezletilých jsou upřednostňována výchovná, léčebná či nápravná zařízení před tresty. Není, ale zákonem stanoveno nebo podmínkou, že tato opatření musí být vždy užita jako první.

Polský trestní zákoník neobsahuje určité věkové hranice, pro trestní odpovědnost osob, ale věkové vymezení obsahují jednotlivé články. V sousedním Polsku jsou užívány kategorie osob jako nezletilí ve věku 13 až 17 let, nezletilí ve věku 17 až 18 let, mladiství ve věku 18 až 21 let.

7.2. Průzkum v Polsku a České republice

V rámci bakalářské práce jsem provedla průzkum, jehož účelem bylo porovnání páchání trestné činnosti osobami do 18 let v Polsku ve městě Lodž a v České republice v Praze v roce 2023. Použitá data byla získána cestou policejní spolupráce a z internetových stránek Českého statistického úřadu.

Z níže uvedené tabulky vyplývá, že v Polském městě Lodž, kde je počet obyvatel 697 000 bylo v období od ledna do června roku 2023 bylo spácháno 252 skutků osobami ve věku do 18 let, přičemž spáchání skutku vychází na každého 2 700 (0,036 %) obyvatele města.

V městské části Lodž – Retkinia s počtem obyvatel 71 000 bylo v období od ledna do června roku 2023 spácháno 66 skutků osobami ve věku do 18 let, přičemž spáchání skutku vychází na každého 1 007 (0,09 %) obyvatele městské části.

Tab. č. 2: Průzkum v Polsku a České republice⁷⁵

MĚSTO / Městská část	DATUM	Počet skutků spáchaných osobami do 18 let věku	Počet obyvatel
Lodž	01-06/2023	252 skutků	697 000
Lodž – Retkinia	01-06/2023	66 skutků	71 000
Praha 1–4	01-06/2023	173 skutků	291 466 ⁷⁶
Praha 1–2	01-06/2023	75 skutků	79 342 ⁷⁷

Dále z tabulky vyplývá, že v České republice v městské části Prahy 1 a 2, kde je počet obyvatel 79 342 bylo v období od ledna do června roku 2023 spácháno 75 skutků osobami ve věku do 18 let, přičemž spáchání skutku vychází na každého 1 057 (0,09 %) obyvatele městské části. V městských částech Prahy 1–4, kde se nachází počet obyvatel 291 466 bylo v období od ledna do června roku 2023 spácháno 173 skutků osobami ve věku do 18 let, přičemž spáchání skutku vychází na každého 1 684 (0,05 %) obyvatele městské části.

Přesnější porovnání dat by bylo možné získat jen při získání informací o přesném počtu ubytovaných mladistvých v daném městě nebo městské části, kterých však nebylo možné pro účely bakalářské práce dosáhnout. Stejně tak, jako nebylo možné dosáhnout stejných počtů dat ohledně obyvatel měst či městských částí. Ze získaných podkladů nebylo možné přesně zjistit, o jaké druhy trestné činnosti se jedná.

Celkově tedy z průzkumů v Polsku a České republice vyplývá, že v přepočtu na obyvatele daných měst, je v Praze pácháno více skutků, které jsou spáchány osobami do 18 let. Toto lze přisuzovat tomu, že v Hlavním městě ČR (Praha) je mnoho cizinců, kteří zde páchají trestnou činnost například při dovolené.

⁷⁵ AUTORKA PRÁCE. Vlastní průzkum 2024.

⁷⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Pohyb obyvatelstva v hl. m. Praze v 1. pololetí 2023.*

⁷⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Pohyb obyvatelstva v hl. m. Praze v 1. pololetí 2023.*

Oproti tomu v Polském městě Lodž a městské části Lodž – Retkinia není předpoklad vysokého výskytu cizinců, jako je tomu v Praze.

Ze získaných dat nebylo možné zjistit, zdali se provinění dopustily osoby, které jsou občany ČR nebo občany cizího státu.

7.3. Komparace právních úprav v Polsku a České republice

V Polských právních úpravách jsou věkové hranice stanovené pouze u určitých protiprávních jednání neboli u jednotlivých trestných činů, zatímco v České republice jsou věkové hranice pro trestné činy a sankce za spáchané protiprávní jednání výslovně uvedeny obecně. Polský trestní zákoník nemá vymezené přesné věkové hranice, tyto se liší podle závažnosti spáchaného skutku. Polský zákon odkazuje na to, že pokud se určitého zakázaného jednání dopustí osoba ve věku 15 let až 17 let anebo osoba ve věku 17 let až 18 let použijí se spíše výchovná, léčebná či nápravná zařízení, kdy toto není ale vždy pravidlem. Toto je v podstatě jediné věkové vymezení obsažené v Kodeksu Karnem. Polský trestní zákoník je nadřazený všem ostatním zákonům a není zde nadřazenost speciálního zákona vůči ostatním, jako je tomu v České republice. V Polsku se řízení vede podle trestního zákoníku a tento je stěžejní pro celé trestní řízení. Oproti tomu v České republice máme postup „lex specialis“, kdy speciální zákon je nadřazený ostatním zákonům a postupuje se dle něj, pokud v něm není uvedeno jinak. Polský trestní zákoník obsahuje obecné postupy a popis řízení, podle kterých je toto řízení vedeno. V Polsku nemají žádný zákon, který by se zabýval problematikou soudnictvím ve věcech mládeže vyloženě tak, jako je tomu v ČR, a tak se v Polsku řídí obecnými právními předpisy, jak jim udává trestní zákon s přihlédnutím na to, o jaký spáchaný delikt se jedná a kým byl spáchaný. U některých spáchaných skutků se i v Polsku přihlíží k věku, rozumové a mravní vyspělosti pachatele stejně tak, jako je tomu v ČR. V Polsku hodně přihlížejí na předpoklady důvodů, za jakých byl daný skutek spáchán a také na vliv rodiny a společnosti u daného jedince a předpoklady tohoto vlivu pro spáchání skutku.

8 DE LEGE FERENDA

Vzhledem k popisované problematice ohledně dětí a mládeže, kdy věkové hranice jsou v České republice stanoveny příslušnými právními předpisy, mluvíme o věkových hranicích, kde dle mého názoru v některých případech i děti mladší 15 let jsou v dnešní době rozumově a mravně vyspělé natolik, že by měly být za své chování a jednání určitým způsobem potrestány. S ohledem na vyspělost dnešní doby a možnosti, které mají děti dnes a denně za využití sociálních sítí, by se dle mého mohla hranice trestní odpovědnosti u dětí snížit, aby se tak lépe využily možnosti dnešní doby a více se předcházelo trestným činům, které jsou dětmi páčány. Obávám se, že s možnostmi dnešní doby a nárůstem trestných činů, které jsou páčány za pomoci technologií a sociálních sítí, je velmi pravděpodobné, že takovéto činy budou velmi brzo páčány nejen dospělými lidmi, ale také osobami ve věku do 18 let. Tato má obava vychází z praxe, kdy je zřejmé, že počítačová gramotnost dští je na velmi vysoké úrovni. Nemluvím pouze o nejrůznějších podvodech či zneužívání účtů, ale také o protiprávních jednání v podobě šikany mezi žáky ve škole, za využití sociálních sítí. Toto je velmi častým trendem dnešní doby mezi mladými lidmi. Samozřejmě je vhodné zamyslet se také nad přístupem rodičů v dnešní době ke svým ratolestem. Dnešní doba je velmi vyspělá a mnoho rodičů nevěnuje svým dětem pozornost, kterou děti vyžadují. Již od brzkých věků mají děti v ruce mobilní telefony, tablety, počítače a mnohdy jim tyto technologie dávají rodiče, aby je jejich děti doma „neotravovali“ při práci nebo při odpočívání. Také se v dnešní době častěji setkáváme s domácím násilím mezi rodiči a toto nepřispívá k řádné výchově dítěte. Děti jsou velmi všímavé již od brzkého věku, a proto také velmi dobře vnímají vzájemné chování rodičů, učitelů a celkově společnosti. Podle mého názoru na všech protiprávních činech osob do 18 let věku mají určitý podíl jejich rodiče (opatrovníci) a jejich přístup k výchově dítěte. V dřívějších dobách bylo dětem ze strany rodičů věnováno více času a díky tomu bylo možné lépe ovlivňovat jejich výchovu. Myslím si, že pokud by rodiče více času věnovali dětem při společných aktivitách venku v přírodě nebo ve společnosti, mělo by to daleko více pozitivních vlivů, než když děti sedí doma u počítače.

Z rozboru Polské právní úpravy a zjištění, že v Polsku nemají stanovené obecné věkové hranice, jsem se po zamyšlení dostala k závěru, že určení věkových hranic u jednotlivých trestných činů v ČR je dle mého názoru vyhovující. Ne vždy jsou v ČR, dle mého názoru, děti správně potrestány ze strany soudů, za to, čeho se dopustily. Myslím si, že s vývojem dnešní doby by měly být děti chráněny více, ale zároveň si myslím, že by mohlo v některých případech docházet k tvrdším opatřením nebo trestům u mládeže, například u zvláště závažných provinění mladistvých, které sice nejsou páchány až tak často, ale v dnešní době jich přibývá. Dále by také mohlo dojít k tvrdším opatřením nebo trestům u mladistvých, kteří se opakovaně dopouštějí přestupkového jednání. V praxi jsem se několikrát setkala s tím, že dítě mladší patnácti let bylo vícekrát přistihnuto při krádeži, ale vzhledem k právní úpravě České republiky nebylo podle mého názoru adekvátně za své jednání potrestáno. Pokud dítě několikrát kradlo a nebylo za své jednání náležitě potrestáno, tak je velká pravděpodobnost, že bude i nadále v této činnosti pokračovat. Ačkoliv se zpočátku jedná hlavně o jednání na rovině přestupku, tak není vyloučené, že se v budoucnu nebude jednat o rovinu trestní. V každé fázi vývoje dítěte by měl být kladen důraz na upevnění společenských hodnot a dítěti by mělo být jasné, že takovéto jednání je nepřijatelné a hrozí za něj trest.

Závěrem bych chtěla podotknout, že ačkoli dochází k základnímu proškolení policistů ohledně řízení ve věcech mladistvých, jsou tato školení dle mého názoru nedostačující. Policistům by měla být poskytnuta rozmanitější škála školení a aktivit, která by jim napomohla lépe postupovat v řízení s mladistvou osobou, a to jak v přístupu k mladistvým a komunikaci s nimi, tak z hlediska trestního řízení, aby nedocházelo k žádným procesním pochybením ze strany policejního orgánu. Toto řízení je náročné nejenom pro policisty a ostatní orgány činné v trestním řízení, ale i pro všechny další účastníky v různých postaveních. Policistům by mělo být poskytnuto co nejvíce možností, jak se v dané problematice zdokonalovat. Myslím tím například o pravidelné a opakované školení policistů, setkání s odborníky, orgánem sociálně – právní ochrany dětí a mnoha dalšími.

ZÁVĚR

Téma předkládané bakalářské práce je Soudnictví ve věcech mládeže – nezletilý a mladistvý. V 8 kapitolách se snažím představit český právní systém v oblasti protiprávního jednání mládeže a také postup orgánů činných v trestním řízení a možné sankcionování mladistvých. V 1 kapitole se krátce zmiňuji o historickému vývoji trestního práva ohledně mladistvých na našem území. Dále uvádím vybrané základní pojmy z oblasti soudnictví ve věcech mládeže. Podrobněji rozebírám popis orgánů v trestním řízení a zejména trestní řízení s nezletilými a mladistvými. Dále popisují jednotlivé sankce a také zánik trestnosti u nezletilých a mladistvých.

V 7 kapitole uvádím právní systém Polska a poté také komparaci obou právních systémů, kde vysvětluji některé rozdíly v právních úpravách. V poslední kapitole formulují některá doporučení ve smyslu de lege ferenda.

Hlavním cílem bakalářské práce je komplexně představit postup orgánů činných v trestním řízení a možné sankcionování mladistvých za jejich protiprávní činy. Dílčím cílem práce je představení polského právního systému a na základě zjištěných informací komparace práce s mládeží v rámci trestního řízení v České republice se sousední zemí Polskem.

V bakalářské práci jsem se tedy zabývala problematikou mládeže v kontextu trestního práva, které je regulované zákonem o soudnictví ve věcech mládeže. I přes náročnost jeho projednávání byl legislativní proces úspěšně dokončen, a zákon vstoupil v platnost k 1.1. 2004.

Každé protiprávní jednání, ve kterém je účastník řízení mladší 18 let je jedinečné a je řešeno dle speciálního postupu. To ale nemění nic na tom, že se jedná o běžné řízení, které probíhá denně nejen v naší zemi, ale i v sousedních zemích jako je například již zmiňované Polsko. Nejde o ojedinělé a výjimečné situace či případy, ale jde pouze o proces, který má specifické odlišnosti oproti klasickému řízení s dospělými. V některých fázích je toto řízení složitější a náročnější, jak je výše v práci popsáno.

Náplň policejní práce je různorodá a v podstatě nikdy není místo, čas, účastníci a postup stejný. Každé protiprávní jednání ať již v rámci procesu s dospělými pachateli nebo při řízení s osobami mladšími 18 let sebou nese ruku v ruce také postupy, kterými se daná věc liší a řeší. Nesmíme zapomenout ani na to, že mnohdy se policejní orgán o události, která je spojená s nezletilými nebo mladistvými dozví až následně od jiného orgánu činného v trestním řízení, který podá podnět k tomu, aby se věcí začala zabývat Policie České republiky. Jindy je Policie České republiky na místě jako první nebo je prvním orgánem, který se o celé události dozvěděl a je jeho povinností věc začít neprodleně řešit. Spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení je nedílnou součástí trestního řízení a díky vzájemné spolupráci lze docílit hladkého průběhu řízení a zdárného dokončení celého procesu.

Domnívám se, že jsem při zpracování bakalářské práce splnila vytyčený cíl, který jsem si v úvodu stanovila, a taktéž téma bakalářské práce splňuje podmínku aktuálnosti.

Pro mne osobně bylo zpracování vybraného tématu přínosem, který mě velice obohatil a upevnil mé znalosti v oblasti trestního řízení. Dozvěděla jsem se mnoho důležitých a zajímavých informací, které určitě využiji v rámci mé profese.

Přínosem mé bakalářské práce pro veřejnost je rozšíření povědomí a upevnění již dosažených znalostí v oblasti a principech trestního práva jakožto celku, a to zejména v oblasti trestné činnosti mladistvých a v řízení o nich, pochopení vazeb mezi jednotlivými orgány činnými v trestním řízení a pochopení významu jednotlivých pojmů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CUTÁK, Luděk. *Policie a moje dítě: práva a povinnosti dětí a zákonných zástupců při jednání s Policií ČR*. I. vydání. Bystřice pod Hostýnem: Luděk Cuták, 2021. ISBN 978-80-11-00338-8.

FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023. ISBN isbn978-80-7338-201-8.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

ROZUM, Jan; KOTULAN Petr; TOMÁŠEK Jan a ŠPEJRA Michal. *Probační programy pro mladistvé*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-114-1.

ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-333-8.

ŽATECKÁ, Eva a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-848-2.

SEZNAM POUŽITÝCH LEGISLATIVNÍCH ZDROJŮ

ČESKO. *Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)*. Online. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>. [citováno 2024-01-15].

ČESKO. *Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: [<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99?text=99%2F1963>]. [citováno 2024-01-25].

ČESKO. *Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85>. [citováno 2024-02-26].

ČESKO. *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359?text=359%2F1999>. [citováno 2024-02-20].

ČESKO. *Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257?text=257%2F2000>. [citováno 2024-02-19].

ČESKO. *Zákon č. 109/2002 Sb., Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109?text=109%2F2002>. [citováno 2024-02-19].

ČESKO. *Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218?text=218%2F2003>. [citováno 2024-02-20].

ČESKO. *Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.* Online. In: *Zákony pro lidi.* AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=40%2F2009>. [citováno 2024-01-15].

ČESKO. *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.* Vydání třinácté. Praha: Armex Publishing, 2024. ISBN 978-80-87451-95-3.

ČESKO. *Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník*. Online. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/201289?text=ob%C4%8Dansk%C3%BD+z%C3%A1kon%C3%ADk>. [citováno 2024-02-01].

POLSKO. *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*. Online. In: *Internetowy System Aktów Prawnych (ISAP)*. © 2009-2024 Kancelaria Sejmu RP Dostupný z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf?fbclid=IwAR2PzflWag0ShGecmYYchftxkv7H-V9A6tjUxAArf02qrCEVMA4SmiuJx4>. [citováno 2024-02-29].

SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSU]. *Pohyb obyvatelstva v hl. m. Praze v 1. pololetí 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/pohyb-obyvatelstva-v-hl-m-praze-v-1-pololeti-2023>. [citováno 2024-02-26].

TEXL David. *Kriminalita a delikvence mládeže*. Online. In: *Právní prostor*. © 1999–2024, ATLAS CONSULTING spol. s.r.o. člen skupiny ATLAS GROUP. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/kriminalita-delikvence-mladeze>. [citováno 2024-02-09].

UNIE STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ. *O trestním řízení*. Online. © Unie státních zástupců České republiky. Dostupné z: <https://www.uniesz.cz/o-trestnim-rizeni/#Z%C3%A1lo%C5%Beka1>. [citováno 2024-02-09].

ŠTĚCHOVÁ, Markéta a VEČERKA, Kazimír. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*. Online, PDF. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-140-0. Dostupné z: IKPS, <https://www.iksp.cz/systemovy-pristup-k-prevenci-kriminality-mladeze?draftmode=0>. [citováno 2024-02-09].

VACEK, Eduard. *Trestání mladých pachatelů v minulosti*. Online. *Historická penologie*. 2008. roč. 1/2008, str. 1-5. Dostupné z: <https://ceskywww.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2008/hp-08-01.pdf>. [citováno 2024-01-09].

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1. Druh problémů u klienta, který byl důvodem zařazení do SVI	36
Tab. č. 2: Průzkum v Polsku a České republice	70